

קולך - פורום נשים דתיות (ע"ר) 580328136

ע"י ב"כ עוה"ד אסף פינק מ.ר. 47378
ו/או יעקב פינק מ.ר. 15042 ו/או טלי איתן מ.ר. 16958
ו/או נעמי מה-נעים מ.ר. 58185 ו/או נועם צוקר מ.ר.
54799 ו/או רעות פרקש צימרינג מ.ר. 59925

משרד עורכי דין יעקב פינק
רח' בן יהודה 34, ירושלים 94230
טלפון: 02-6248701, **פקס:** 02-6248710
דוא"ל: asaf@pinklaw.co.il

וכן ע"י עו"ד אורלי ארז - לחובסקי ו/או עינת הורביץ
ו/או ריקי שפירא ו/או רות כרמי ו/או ניקי מאור (סנטר)
ו/או שרה לואיס ו/או ליאורה בכור
מהמרכז הרפורמי לדת ומדינה

שכתובתם לצורך קבלת כתבי בי דין הוא:
משרד עורכי דין יעקב פינק
רח' בן יהודה 34, ירושלים 94230
טלפון: 02-6248701, **פקס:** 02-6248710

המבקשת

-נגד-

רדיו קול ברמה ח.פ. 514051291
מרח' ז'בוטינסקי 7
בני ברק 51264

המשיבה

סכום התובענה: ₪ 104,000,000 + בקשה לצו עשה

בקשה לאישור תובענה ייצוגית

לפי חוק תובענות ייצוגיות, תשס"ו-2006

בית המשפט הנכבד מתבקש כדלקמן:

1. לאשר את התובענה הייצוגית המצורפת לבקשה זו **כנספח A** לבקשה (להלן: "**התובענה**") כתובענה ייצוגית, בהתאם להוראות **חוק תובענות ייצוגיות, תשס"ו-2006** (להלן: "**חוק התובענות**"), לפי פרט 7 בתוספת השנייה לחוק התובענות: "**תביעה בעילה לפי חוק איסור הפליה במוצרים, בשירותים ובכניסה למקומות בידור ולמקומות ציבוריים, התשס"א-2000**", ובכל שינוי שביהמ"ש הנכבד יחליט עליו ביחס לבקשה.

נספח A

2. לקבוע לפי סעיף 10(א) וסעיף 14(א) לחוק התובענות כי הקבוצה שבשמה תנוהל התובענה הייצוגית כוללת את כל מאזינות תחנת הרדיו קול ברמה וכן את כל הנשים אשר רצו להאזין לתחנה, אך נמנעו לעשות זאת עקב אפליית הנשים בתחנה, מיום תחילת פעילותה של התחנה ועד ליום הגשת בקשה זו.

3. לקבוע, בהתאם לסעיף 14(א)2 לחוק התובענות, כי המבקשת תהיה התובעת הייצוגית וכי באי-כוחה בבקשה זו יהיו באי-כוח הקבוצה הכללית המוצעת לייצוג.

4. לקבוע, לפי סעיף 14(א)3 לחוק התובענות, כי עילות התובענה הינן כדלהלן:

- עוולה לפי חוק איסור הפליה במוצרים, בשירותים ובכניסה למקומות בידור ולמקומות ציבוריים, התשס"א-2000 (להלן: "**חוק איסור הפליה**"): המשיבה הפרה את ס' 3(א) לחוק איסור הפליה.

5. לקבוע את הסעד לתביעה ייצוגית זו בהתאם לסעיף 14(א)4 לחוק התובענות וכי הסעד יהיה בדרך של מתן צו המורה למשיבה לחדול מאפליית הנשים בתחנת הרדיו קול ברמה וכן פיצוי כספי לחברי הקבוצה כפי שיפורט.

6. לקבוע כי ההחלטה בבקשה תפורסם באופן שייקבע ע"י ביהמ"ש בהתאם לס' 25 לחוק התובענות.

7. לחייב את המשיבה בהוצאות התובענה, בגמול למבקשת ובשכר טרחה לבאי כוחה.

לפי בדיקת ב"כ המבקשת בפנקס התובענות הייצוגיות, נכון ליום הגשת הבקשה לא נרשמה בקשה או תביעה המעלה שאלות מהותיות בעובדה או במשפט הדומות לשאלות נשואות תובענה זו בפנקס התובענות הייצוגיות בנוגע למשיבה.

בהתאם להוראות ס' 3(א) לתקנות התובענות הייצוגיות (להלן: "**תקנות התובענות**") מועבר עותק מהבקשה ומהתובענה ליועץ המשפטי לממשלה.

תוכן העניינים

א. מבוא

ב. רקע עובדתי

הצדדים להליך

השתלשלות עובדתית

סקר בקרב מאזינות התחנה בנושא בקשה זו

ג. הטיעון המשפטי - עילות התביעה

עוולה לפי סעיף 3 לחוק איסור אפליה

פגיעה בזכויות יסוד

אי חוקיותה של תופעת הדרת הנשים

פסיקה בתחום איסור אפליה

פירוט הנזק

ד. חישוב הקבוצה ונזקה

ה. התאמת התובענה כתביעה ייצוגית

קיים קושי בהגשת התובענה בידי אדם

התובענה הינה בתחום המטרות הציבוריות בהן עוסקת המבקשת

ניתוח המונח ארגון

ו. הגדרת הקבוצה והשאלות המשותפות

ז. הסעדים המתבקשים

ח. סיכום

"השמיעני את-קולך: כי-קולך ערב, ומראיך נאווה." (שיר השירים, ב, י"ד).

א. מבוא

1. מאז החלה להפעיל את תחנת הרדיו קול ברמה בשנת 2009, נוקטת המשיבה מדיניות בלתי חוקית בעליל, על פיה קולן של נשים נעלם/נאלם כליל משידורי התחנה. בכל שעות היום והלילה בהן משדרת התחנה, מושמעים בתחנה רק גברים, ואשה המבקשת לעלות לשידור או להתראיין אינה יכולה לעשות כן, והיא מוזמנת לשלוח לתחנה פקס, אותו יקריא השדרן.
2. הוראות חוק איסור אפליה הינן ברורות וחד משמעיות - אין להפלות בהספקת מוצר או שירות ציבורי - ובכלל זה שרותי תקשורת - מחמת מין.
3. פעולתה של המשיבה רומסת ברגל גסה את הוראות החוק, וזאת באופן עקבי וממושך מאז תחילת שידורי התחנה.
4. בעקבות פניות של גורמים שונים, הורתה הרשות השנייה לטלוויזיה ולרדיו (להלן: "הרשות השנייה") שהינה הגורם המפקח על התחנה, לתחנה להקצות כארבע שבועיות בהן יותר לנשים לעלות לשידור וכן הוראות נוספות בעניין השמעת קול נשים בתחנה, אולם, מלבד העובדה שהתחנה אינה מיישמת הוראה זו, אין בהוראה זו כדי לרפא את ההפליה האסורה בה נוקטת התחנה כנגד ציבור הנשים.
5. מטרתה של תובענה זו היא לגרום למשיבה לחדול לאלתר מההפליה הפסולה הנוהגת בתחנה כלפי נשים, ולאפשר לנשים השתתפות שוויונית ברדיו קול ברמה, בין היתר באמצעות השמעת נשים והעלאת נשים לשידורי התחנה באופן שוויוני וללא כל מגבלה.
6. כבר בשלב זה יוער כי היותה של התחנה תחנה מגזרית עבור ציבור דתי וחרדי, אין בה כדי להכשיר את האפליה הפסולה המתרחשת בה.
7. יתירה מזאת, כפי שיפורט להלן, ציבור מאזינים רב נפגע מאפליה זו ועל כן אין לקבל טענה בדבר הרצון, כביכול, של מאזיני התחנה לשמוע רק גברים, שכן הדבר אינו עומד במבחן המציאות.

ב. רקע עובדתי

הצדדים להליך

8. "קולך- פורום נשים דתיות" (להלן: "המבקשת") הינה עמותה הפועלת להובלת שינוי חברתי ותודעתי בנושא שוויון מגדרי בקהילה הדתית בישראל ולהפצת ערכי השוויון והכבוד ההדדי והינה המבקשת בבקשה זו.
9. המשיבה, רדיו קול ברמה (להלן: "קול ברמה" ו/או "הרדיו" ו/או "התחנה" ו/או המשיבה") הינה תחנת רדיו הפועלת מכוח זיכיון ובפיקוחה של הרשות השנייה לטלוויזיה ולרדיו.
10. על פי המפורט באתר האינטרנט של התחנה, התחנה החלה את שידוריה בשנת 2009 לאחר שזכתה במכרז וקיבלה זיכיון ל-16 שנים ממועצת הרשות השנייה. מיום הקמתה נמצאת התחנה בעלייה מתמדת מבחינת כמות המאזינים וכיום היא התחנה האזורית החמישית בגודלה בישראל. התחנה הפכה לכלי תקשורת משפיע ונדרש. על פי סקרי TGI כ-200,000 בתי אב מאזינים לתחנה מדי יום.

התחנה משדרת בפריסה ארצית נרחבת. מצ"ב **נספח א'** לבקשה מסמכים מאתר האינטרנט של רדיו קול ברמה.

נספח א' לבקשה

11. הרשות השנייה פועלת מכוח חוק הרשות השנייה לטלוויזיה ולרדיו התש"ן-1990 (להלן: "חוק הרשות השנייה") ומסדירה את פעילותם של ערוצי הרדיו המסחריים בישראל. הרשות מקיימת מכרזים לשירותי טלוויזיה ורדיו ומעניקה זיכיונות שידור. חוק הרשות השנייה מסדיר גם את הקמתן של תחנות רדיו אזורי, הפרוסות בכל הארץ, כאשר התחנות מופעלות על ידי בעלי זיכיון פרטיים במימון מסחרי ובפיקוח ציבורי.

12. על פי חוק הרשות השנייה, הרשות השנייה מחויבת לקדם ערכים שונים וביניהם חיזוק ערכי הדמוקרטיה וההומניזם, מתן ביטוי למגוון התרבותי של החברה הישראלית, שידור מהימן, הוגן ומאוזן ועוד. יתירה מזאת, כאמור הרשות השנייה מסדירה ומפקחת על פעילותם של בעלי הזיכיון. כרשות ממשלתית מחויבת הרשות השנייה לנהוג בשוויון ולכבד את כללי המשפט המנהלי והחוקתי. דא עקא, הרשות אינה ממלאת כראוי את תפקידה ואיננה נוקטת באמצעים הנדרשים כדי למגר את האפליה. מצ"ב **נספח ב'** לבקשה, מסמכים מאתר האינטרנט של הרשות השנייה.

נספח ב' לבקשה

השתלשלות עובדתית:

13. כחלק ממאבק של משרד התקשורת ב"ערוצי הקודש" הפיראטיים, פורסם בשנת 2006 מכרז להענקת זכיון לרדיו תורני-מסורתי-ספרדי באזור מרכז הארץ. במכרז זה זכתה תחנת הרדיו קול ברמה וביום 12.11.2008 העניקה הרשות השנייה לתחנה זיכיון לשידורי רדיו.

14. הזיכיון כולל הוראות רבות בנוגע לפעילותה של התחנה ובין היתר נקבע בו כי התחנה כפופה להוראות הדין בהיבטים שונים וכן להנחיות הרשות השנייה.

15. יצוין כי אחד הנספחים לזיכיון קבע כי תוקם "ועדת פיקוח" שתכלול רבנים ידועים ואישי תקשורת הנמנים על קהל היעד של שידורי התחנה וזו תקבע כללים לפיהם התחנה תתנהל מבחינה הלכתית ומבחינה מקצועית, בהתאם לכללי המכרז ולחוק הרשות השנייה. כלומר, **גם סמכותה של הועדה הוכפפה לכללי המכרז ולהוראות החוק.**

16. כאמור, מאז החלה לפעול, מסרבת התחנה להשמיע קול אשה. התחנה מסרבת להעלות נשים לשידור כמראיינות ואף כמראיינות. התחנה מסרבת להעלות נשים לשידור בכל נושא, בין אם מדובר בעניין ובידיעה חדשותית ובין אם מדובר בהבעת דעה או בהעלאת שאלה כלשהי. הסירוב קיים בין אם מדובר בנושאת תפקיד או בעלת מקצוע ומומחיות ובין אם מדובר במאזינה שמבקשת להביע עמדה על ענייני דיומא, או להגיב על דברים שנאמרו בשידור הנוגעים לה. הנשים הרוצות להגיב לשידורים נאלצות להסתפק במערכת IVR (Interactive Voice Response) – מערכת מענה קולי בה הן יכולות להשאיר הודעה, אך אינן יכולות להשמיע את קולן מעל גלי האתר.

17. בעקבות תלונות שהגיעו לרשות השנייה לפיהן התחנה נמנעת מהשמעת נשים בשידוריה, קיימה הרשות השנייה מספר דיונים בסוגיה.

18. נציין בקצרה כי ישיבתה הראשונה של ועדת הרדיו של הרשות השנייה בעניין התקיימה ביום 12.5.11. לאחר פגישות נוספות וכן התכתבויות בין התחנה לרשות השנייה, ניתנו ביום 10.10.11 הנחיות מטעם סמנכ"ל רדיו ברשות השנייה בעניין השמעת נשים בתחנה והתחנה הונחתה לבצע את הפעולות הבאות:

- א. לשבץ בלוח המשדרים תכנית שבועית המיועדת למאזינות התחנה, במסגרתן נשים תוכלנה לעלות לשידור ולהשמיע את עמדתן.
- ב. להעביר אירועים חדשותיים המועברים בשידור חי ללא עריכה.
- ג. לאפשר התייחסות של נושאת תפקיד ציבורי כאשר זו נדרשת או כי נושאת תפקיד כאמור מבקשת ביוזמתה להתייחס לנושא מסוים.
- ד. להמשיך וליתן מענה משלים למאזינים ומאזינות התחנה בין היתר על ידי רבניות וזאת בתחומים שונים ומגוונים.
- ה. יישום הנחיות אלו יבוצעו בכל התדרים המשמשים לשידורי התחנה.

19. כמו כן "נקבע כי אופן יישום הנחיות אלו ייבחן בתום ארבעה חודשים".

20. הדברים שתוארו בסעיפים האחרונים, מבוססים על מכתב היועצת המשפטית של הרשות השנייה אל המשנה ליועץ המשפטי לממשלה מיום 29.1.12 ומצ"ב נספח ג' לבקשה.

נספח ג' לבקשה

21. יוער מיד כי לטעמה של המבקשת, הנחיות אלו אינן מספקות והן בלתי סבירות בעליל, וזאת מן הטעמים הבאים:

א. יצירת "גטו נשי" של שעה שבועית אחת, מבין 143 שעות שידור שבועיות, שרק במסגרתה יותר לנשים להשמיע את קולן, אין בה כדי לרפא את האפליה הפסולה והדברים ברורים. המדובר בהחלטה בלתי סבירה ובלתי מידתית המקבעת את הפליית הנשים ולא מרפאת אותה כלל. כך לדוגמה מעיון בלוח השידורים של קול ברמה לשבוע של ה-22.7.12, המצ"ב נספח ד' לבקשה, עולה כי ישנן תכניות רבות בלוח השידורים של התחנה, במסגרתן יכולים המאזינים להביע את דעותיהם - בתנאי שהם משתייכים למין המתאים כמובן: תכנית חידונים, תכנית ילדים, שאלות ותשובות, תכנית עצות, פאנלים שונים בנושאי חינוך וכשרות (בהם כמובן משתתפים רק יועצים גברים) ועוד ועוד. כל התכניות הללו היו חסומות בפני נשים לפני ההנחיות של הרשות השנייה, ועודן חסומות בפני נשים אף על פי המתווה של הרשות השנייה.

נספח ד' לבקשה

ב. הנחיות הרשות השנייה אינן מחייבות את התחנה לאפשר לנשים להיות מראיינות או מגישות בתחנה. אמנם עילה זו איננה נתבעת בתביעה זו ובתי המשפט יזקקו לה מן הסתם בעתיד אך יש להדגיש כי גם היבט זה מהווה הפליה בלתי חוקית בעליל.

ג. אין כל סיבה להתנות את האפשרות שנושאת תפקיד תתייחס לנושא מסוים, רק בבקשה מיוזמתה - מרגע שבעלת תפקיד או מקצוע תרצה להתייחס לנושא מסוים, בין מיוזמתה ובין מיוזמתם של אחרים, הרי שתחנת רדיו לא תוכל שלא להשמיע אותה אך בשל היותה אישה. יתירה מזאת, כאשר בעלת המקצוע או נושאת התפקיד הציבורי היא מומחית בעלת שם ו/או הכתובת המתאימה להתייחס לנושא מסוים, הרי שאין לאפשר לתחנה שלא להשמיע אותה אך בשל היותה אישה.

22. מכל מקום, התחנה לא עמדה אף בתנאים של הסדר בלתי סביר זה.

23. כך, למשל, בחודש דצמבר 2011 הגיש בית החולים רמב"ם בחיפה תלונה לרשות השנייה על סירובה של התחנה להעלות נשים לשידור: דובר בית החולים דוד רטנר ציין כי:

"לפני כשבועיים התפרסם מחקר שבראשו עמדה פרופ' צופיה איש שלום, אחת החוקרות המובילות בעולם בתחומה, שגילתה שעובדי היי-טק סובלים ממחסור בוויטמין D התקשר אלי מפיק מרדיו קול ברמה, שאמר שהם מעוניינים לשדר אייטס על הנושא. אז, בנימה מתנצלת, הוא אמר שאף שהתחנה שייכת לרשות השנייה, 'אסור לנו להעלות נשים לשידור' - וביקש שאפנה אותו למרואיין אחר, גבר. ענית לו כי המחקר בוצע על ידי פרופ' איש שלום, וזה דבר שלא ייעשה. אז הוא העדיף לוותר על האייטס, ובזאת הסתיימה שיחתנו".

24. יומיים לאחר שיחה זו, קיבל דובר בית החולים שיחת טלפון נוספת ממפיק אחר בתחנה שביקש לדבר עם מתמחה בעניין הסכם הפשרה במאבק המתמחים וגם במקרה זה התעקש המפיק שהמרואיין יהיה גבר שכן לדבריו אסור לו להעלות לשידור מרואינת. מצ"ב נספח ה'1 לבקשה כתבה מעיתון דה-מרקר מיום 14.12.11 המתאר את האמור.

נספח ה'1 לבקשה

25. לפי העולה מהכתבה, במסגרת הליך הפרה שניהלה הרשות השנייה כנגד התחנה בעקבות מקרה זה, הוחלט להטיל על התחנה עיצום כספי בסך עשרות אלפי שקלים חדשים בגין הפרת הנחיות הרשות בעניין השמעת נשים בתפקידים ציבוריים.

26. המבקשת לא הסתפקה בכתבה העיתונאית ואף יצרה קשר עם דובר בית החולים אשר נאות למסור תצהיר ערוך כדין המאמת את העובדות המתוארות בכתבה. העתק מתצהירו של מר רטנר מצ"ב נספח ה'2 לבקשה.

נספח ה'2 לבקשה

27. למרבה הצער אין זה המקרה היחיד בו התחנה הפלתה נשים והיא ממשיכה להדיר אותן מהמרחב הציבורי באופן עקבי. כידוע הדיונים בוועדה לקידום מעמד האישה בכנסת התקיימו עקב תלונות ואף דובר בית החולים רמב"ם מצייין כי גם קולגות שלו היו חשופים לאירועים אלו כמו כן המשיבה איננה מכחישה התנהלות זו.

28. מהדוגמה האמורה ניתן להבין כיצד אפליית הנשים והדרתן פוגעת בציבור המאזינים: מעבר לפגיעה הישירה באישה שמעוניינת להתראיין או לעלות לשידור, ולפגיעה בשוויון ובכבוד של ציבור הנשים, הציבור כולו מפסיד את שמיעת המומחה והאוטוריטה בתחומים מסוימים רק בשל היותה אשה. כפי שהוכח מחקרית, קיימים הבדלים בין האופן שבו נשים תופסות את העולם לבין תפיסת העולם הגברית (ראו, למשל, Carol Gilligan, In a Different Voice, Harvard University Press, 1982). אי העלאת נשים לשידור פירושה כי מהציבור המאזין לתחנה נמנעת הצגה של נקודת המבט הנשית, על כל המשתמע מכך.

29. יצוין כי ביום 7.11.11 התקיים דיון בוועדה לקידום מעמד האישה של הכנסת, אשר עסק באפליית נשים ברדיו קול ברמה. בדיון נמתחה ביקורת נוקבת מצד יו"ר הוועדה ח"כ ציפי חוטובלי, ומצד ח"כ אורי אורבך, על הדרת הנשים מתחנת הרדיו, העומדת בניגוד גמור לחוק.

30. נצטט מדבריו של ח"כ אורי אורבך (עמ' 5):

"...יש שתי מרואיינות אתמול, בעקבות הלחצים, הפנייה מהרשות השנייה... הסביר למה אנחנו מעלים היום נשים לשידור, כי בגלל שאנחנו כפופים לרשות השנייה והכריחו אותנו פחות או יותר, וטרחו וחזרו והדגישו במהלך כל התכנית של אתמול, שבגלל הלחצים. אנחנו לא היינו משמיעים נשים לנצח, אבל בגלל שהורו לנו, אנחנו כפופים לחוק והכריחו אותנו, אז כל אישה שרוצה, שתדרוש או שתצעה... היא תוכל -

שימו לב- כל יום ראשון. בנות, כל יום ראשון, אל תלכו לשום מקום אחר, בין שבע לשמונה בבוקר קבוע".

31. לקרוא ולא להאמין. האם ניתן להעלות על הדעת מצב בו תחנת רדיו תסרב להעלות לשידור אנשים אך ורק בשל גזעם, מוצאם או צבע עורם? בה במידה, אין לאפשר מצב שבו בישראל של שנת 2012 נשים לא יכולות לעלות לשידור באופן שווה כמו גברים, אך בשל היותן נשים.

32. ניתן להתרשם מהפרוטוקול של הדיון בלינק הבא: <http://www.knesset.gov.il/protocols/data/rtf/maamad/2011-11-07-01.rtf>. וכן מצ"ב הפרוטוקול כנספח ו' לבקשה.

נספח ו' לבקשה

33. ביום 28.2.12 התקיים דיון נוסף בוועדה לקידום מעמד האישה בכנסת בעניין הדרת נשים, בהמשך לדיונים שקיים בנושא הצוות הבינמשרדי למניעת הדרת נשים במרחב הציבורי, בראשות השרה לימור לבנת. בישיבה נדונה בהרחבה ההפליה הנוהגת ברדיו קול ברמה, אשר כפי שיפורט להלן, הצוות הבינמשרדי התייחס אליה בדיוניו. בדיון נמתחה ביקורת חריפה ביותר על תחנת הרדיו, הן מצד השרה לבנת והן מצד יו"ר הוועדה ח"כ חוטובלי.

34. נצטט מדבריה של השרה לימור לבנת בעמ' 7:

"אבל הקול של הנשים פשוט נאסר לשמיעה בתחנת רדיו, שקיבלה ממדינת ישראל תדרים, שזה מצרך יקר ערך, והיא קיבלה ממדינת ישראל זיכיון, על ידי הרשות השנייה, משרד התקשורת ונאסר בה דיבור של נשים. בעיני, הסובלנות שמגלה הרשות השנייה, הן הרשות השנייה והן הגוף שלמעשה המשרד הממשלתי, שזה משרד התקשורת, היא לא נתפסת ולא מובנת בעיני..."

35. ובעמ' 9:

היו"ר ציפי חוטובלי: "אנחנו לא רוצים לקחת גוף שידור שקיבל זיכיון על בסיס של בעיני מצג שווא שהרשות השנייה נתנה לו, שהוא יכול לעשות בזה כבביתו, כבשלו, ושבעצם לא חלות הנורמות הציבוריות במדינת ישראל, שיש נורמת שוויון, זה לא יהיה..."

36. עמ' 10:

השרה לימור לבנת: אני אומרת את זה באופן חד וחלק. לעומת זאת, ברדיו "קול ברמה", כאשר רצו לראיין מישהו בנושא בריאות ושלחו רופאה להתראיין, הם סירבו לראיין אותה ודרשו לראיין רופא גבר. אני מבינה שהם נקנסו על כך, או משהו. בכל אופן הופעלה איזו שהיא סנקציה על ידי הרשות השנייה, הפרה. בסדר, אוקי. אבל זו אנקדוטה, גברתי היועצת המשפטית של הרשות השנייה, עורכת הדין הילה שמיר. זו אנקדוטה. אני לא מדברת על אנקדוטות. אני מדברת כרגע על הנורמטיביות שעל פיה פועל ואמור לפעול רדיו שמקבל זיכיון מהמדינה ותדרים מהמדינה. לא יכול להיות שזה יהיה.

37. ניתן להתרשם מהפרוטוקול של הדיון בלינק הבא:

<http://www.knesset.gov.il/protocols/data/rtf/maamad/2012-02-28.rtf>

וכן מצ"ב הפרוטוקול כנספח ז' לבקשה.

נספח ז' לבקשה

38. ביום 22.12.11 החליטה ועדת הרדיו של הרשות השנייה לאשר את לוח השידורים של התחנה לשנת 2012, בכפוף לשיבוץ רצועת נשים יומית החל מחודש פברואר 2012.

39. ביום 29.3.12 החליטה הרשות השנייה לשנות את החלטתה הקודמת וקבעה כי התחנה צריכה לשדר ארבע שעות שבועיות בהן יוכלו נשים לעלות לשידור, במקום שש שעות שבועיות, כפי שהוחלט בתחילה. ראו כתבה בדה מרקר "הנחות לרדיו קול ברמה – יורשה להעלות פחות נשים לשידור" מיום 29.3.12, <http://www.themarket.com/advertising/1.1675404>, מצ"ב כנספח ח' לבקשה.

נספח ח' לבקשה

40. המצב כיום הוא שנשים יכולות תיאורטית לעלות לשידור רק בימים א' – ה' בין השעות 7:00 – 8:00, בתכנית "כותרת ראשית", האמורה לשמש כבמה למאזינות ומראיינות ברדיו. מצ"ב כנספח ט' לבקשה תיאור של התכנית "כותרת ראשית" מאתר האינטרנט של קול ברמה.

נספח ט' לבקשה

41. ואולם, מבדיקה שנערכה על ידי נציגת התובעת, עולה כי אשה המבקשת לעלות לשידור בתכנית זו אינה יכולה לעשות כן, אלא היא נאלצת להמתין דקות ארוכות על קו הטלפון בלא לקבל כל מענה. בפועל התכנית "כותרת ראשית" אינה מאפשרת לנשים המעוניינות בכך לעלות לשידור, אלא מושמעות בה רק נשים שהתחנה פונה אליהן בנושאים ספציפיים. יש להדגיש גם את השעה הלא נוחה שהוקצתה למאזינות התחנה – שעה בה עסוקות מרבית המשפחות בהתארגנות הבוקר וביציאה מהבית.

42. מעיון ברשימת התכניות המופיעה באתר האינטרנט של התחנה ניתן לראות כי **מקומן של הנשים מודר לגמרי בשידורי התחנה** וכי התחנה החליטה באופן מוצהר וגלוי להפלות את ציבור המאזינות. להלן מספר דוגמאות להמחשת העניין המראות כי קיימות תכניות רבות אשר יכלו לשלב נשים בשידור. כמובן שאין מדובר על מדגם ממצה, שכן לדעת המבקשת **כל שידור** אמור לאפשר לנשים להיות חלק ממנו:

א. כך, למשל, התכנית "חידודון" המתוארת כך באתר האינטרנט של התחנה:

"התכנית משודרת בימים ראשון עד חמישי בין השעות 14:00 – 16:00, התכנית בהגשת עמי מימון, ובמסגרתה מתחרים ביניהם המאזינים על שאלות הלכתיות קשות ומורכבות והפותרים נכונה זוכים בפרסים יקרי ערך. בתוכנית משודרת הפינה "ראש ברש"י" במסגרתה נשאלים המאזינים שאלות מתוך פירוש רש"י על פרשת השבוע. בתוכנית משתתף החידונאי החרדי הנודע ראובן ווגליין – אשר מציב בפני המאזינים אתגרים שבועיים – המזכים את הפותרים נכונה במגוון פרסים. בתוכנית מתראיינים זמרים ויוצרים מפורסמים וגם זמרים אשר עושים צעדים ראשוניים בשירה. בתכנית נוטלים חלק גם המקובל הרב יעקב עדס המשדר פינת מוסר שבועית, הרב מיכאל לסרי שמביא להמוני המאזינים חיוך ושמחה בשילוב הומור וסאטירה משובחים, שמואל קמינקר המדווח על פעילות תנועת חב"ד העולמית ברחבי הגלובוס, הרב יונתן אוחנה שמיטיב לבאר את דברי ה"אור החיים" הקדוש, והרב דניאל אוהיון בשיחה על פרשת השבוע. התכנית חידודון זוכה לנתוני האזנה מרשימים ברדיו החרדי בישראל".

ודוק: מי שיכול לעלות לשידור לפתרון החידות, ולזכות בפרסים יקרי הערך, הם רק המאזינים הגברים. מהמאזינות נמנעת אפשרות זו.

ב. תוכנית הילדים:

"משודרת: בימים א' – ד' 17:00 – 18:00. תכנית הילדים של רדיו קול ברמה המוגשת ע"י הרב עידו וובר ומצליחה לרתק מידי יום אלפי ילדים וילדות מכל המגזרים. התוכנית שזורה בסיפורי צדיקים, משלים, ותיאור של מאורעות היום בהיסטוריה של עם ישראל. לרב עידו וובר סגנון הגשה קולח ומיוחד המעניין גם את הורי הילדים ומבוגרים. מידי יום משתתפים בתוכנית ילדים רבים רבים שפותרים חידות ועונים על שאלות מתחומי הלימוד בביה"ס ואף זוכים בפרסים. המוזיקה וחוויית ההאזנה לתוכנית הופכת את שעת הילדים לפופולארית ביותר מבין תוכניות הילדים ברדיו הישראלי".

ודוק: "מדי יום משתתפים בתכנית ילדים רבים." ילדים – ולא ילדות.

ג. הפרקליטים - תכנית משפטית:

התוכנית משודרת: בימי חמישי בין השעות 20:00-21:00. התוכנית הפרקליטים, בהגשתו של עורך הדין אבי חימי, אחד מעורכי הדין הבולטים בתחום המשפט הפלילי בישראל התוכנית עוסקת בנושאים משפטיים וחברתיים מגוונים שאירעו במהלך השבוע וכוללת פינות קבועות, בדיני משפחה, נדל"ן וכן את פינת ה"עצה הטובה". בתוכנית מתארחים רבנים, עורכי דין מובילים, חברי כנסת, אנשי חברה ועוד".

ודוק: בתכנית מתארחים עורכי דין מובילים, חברי כנסת ועוד. עורכות דין, חברות כנסת – הס מלהזכיר.

ד. הותר לפרסום – תכנית הפרסום:

"התוכנית משודרת מדי יום חמישי בשעה 18:00. "הותר לפרסום" הינה תוכנית הפרסום, השיווק והתקשורת של רדיו "קול ברמה" בהגשתו של איתן דובקין. התוכנית עוסקת בעולם הפרסום והתקשורת הסוער והדינמי, המספק לנו מדי שבוע כותרות חדשות. התוכנית מביאה את החדשות החמות והאירועים המרכזיים שהתרחשו במהלך השבוע בשוק הפרסום והתקשורת החרדי והכללי. במסגרת התוכנית מרואיינים מדי שבוע אנשים שעשו את הכותרות של השבוע האחרון על מנת לשמוע מה יש להם להגיד על המתרחש. לתוכנית מאזינים אנשי שיווק ותקשורת מהציבור החרדי והכללי וכמו כן חובבי עולם הפרסום והתקשורת. בצוות התכנית העיתונאי יוסי צלינקר מ"בית קו עיתונות" המביא לנו מדי שבוע את הסיפורים המעניינים של השבוע".

ודוק: "מרואיינים מדי שבוע אנשים שעשו את הכותרות של השבוע האחרון." אנשים – ולא נשים.

ה. שיא האבסורד הוא התכנית "אשת חיל" בהגשת ניר קפטן:

"התכנית המשודרת מדי יום ששי בשעות 9:00-11:00, בתוכנית תוכלו להאזין לפינות מגוונות בכל התחומים הנוגעים לאישה היהודית, התוכנית כוללת ראיונות במגוון תחומים – חינוך הילדים, שלום בית, צרכנות לאישה החרדית, בריאות כושר וספורט, ספרים מומלצים, מתכונים גורמה ואוכל בריא, בתוכנית משתתפים מיטב אנשי המקצוע ובתוכם הרב אבנר קוואס, השף אבי שטייניץ, מר שלמה גילברג – מטפל רב תחומי, הסופר קובי לוי – מחבר סדרת הספרים "העיתונאי", ועוד רבים וטובים.

התוכנית מבוססת על מגוון פינות שונות ביניהם:

- פינת חינוך הילדים ושלוש בית – עם הרב אבנר קוואס.
- פינת טעמה כי טוב – עם השף אבי שטייניץ
- פינת ותאמץ זרועותיה – פינת בריאות כושר וספורט עם מר שלמה גילברג – מטפל רב תחומי.
- פינת עשתה ותמכור – פינת הצרכנות לאישה החרדית אותה מגיש איציק מצרפי .
- פינת פיה פתחה בחכמה – פינת הספרות לנשים אותה מגיש הסופר קובי לוי.
- פינת תביא לחמה – המתכון הזוכה הנשלח ע"י מאזינה לרדיו. אותו מקריא ניר ביחד עם השף משה מלול." (הדגשות של הח"מ)

אשה שתבקש להתבטא בנושאים שונים הקשורים לאשה החרדית בתכנית המיועדת לנשות המגזר, תהיה מנועה מלעשות כן. אף את המתכונים ששלחו המאזינות יקראו כמובן המגיש (גבר) ושף (גבר) ולא חלילה מחברת המתכון הזוכה.

43. מצ"ב **כנספח י'** לבקשה תיאור התוכניות האמורות מאתר האינטרנט של רדיו קול ברמה.

נספח י' לבקשה

44. לאור אפליית הנשים בתחנה, פנו ביום 29.5.12 באי כוח המבקשת במכתב התראה אל מנכ"ל התחנה, בו נדרשה התחנה לאפשר ללא דיחוי את השמעת קולן של נשים והעסקת נשים בתחנה. מצ"ב **כנספח יא'** לבקשה העתק מכתב ההתראה.

נספח יא' לבקשה

45. ביום 12.6.12 התקבלה תשובת באי כוח רדיו קול ברמה, בה נטען באופן כללי כי "...התחנה פועלת בהתאם להוראות הדין ולפי החלטות הרשות השנייה לטלוויזיה ורדיו המפקחת על שידוריה, ואין התחנה נוהגת לדון בנושאים שכאלה עם איש מלבד הרשות השנייה אשר מפקחת על שידוריה...". וממנה מובן כי אין בכוונת התחנה לשנות התנהלותה בזמן הקרוב. מצ"ב **כנספח יב'** לבקשה מכתב התשובה.

נספח יב' לבקשה

46. מן המקובץ עולה שהמשיבה מפלה נשים באופן בלתי חוקי ומדירה אותן מהתחנה ובכך מסבה נזק לציבור בכלל ולציבור מאזיני התחנה בפרט וכל זאת בניגוד לדין.

סקר בקרב מאזינות התחנה בנושא בקשה זו:

47. המבקשת פנתה למכון שריד - שירותי מחקר והדרכה (להלן: "המכון") לצורך ביצוע סקר בקרב מאזינות לתחנת קול ברמה.

48. מתוצאות הסקר עולה כי **קבוצה משמעותית של נשים המאזינות לתחנה, הביעו דעתן כי אפליית הנשים בתחנה פוגעת בהן וכי הן היו רוצות לשמוע נשים בתחנה!**

49. כך למשל בתשובה לשאלה "באיזה מידה מפריע לך שלא מעלים נשים לשידורי רדיו קול ברמה", 18% ענו במידה רבה מאד, 3% במידה רבה ו-16% במידה בינונית. בתשובה לשאלה "באיזה מידה מפריע לך העובדה שבערוץ הרדיו שאת מאזינה לו, ניתן לשמוע רק גברים?" 18% ענו במידה רבה מאד, 12% במידה רבה ו-11% במידה בינונית. ובתשובה לשאלה "באיזה מידה פוגעת בך העובדה שלא נותנים להשמיע את קולה של אישה ברדיו וגבר ידבר במקומה?" 15% ענו במידה רבה מאד, 13% במידה רבה ו-12% במידה בינונית.

50. מצ"ב הסקר **כנספח יג'** לבקשה.

נספח יג' לבקשה

51. **ממצאי הסקר תומכים אפוא באופן מובהק בתביעה זו, שכן הם מראים כי קבוצה משמעותית של נשים המאזינות לרדיו קול ברמה רואות עצמן נפגעות מהאפליה בתחנה, כפי שפורט ויפורט בהמשך.**

ג. הטיעון המשפטי – עליות התביעה

עוולה לפי סעיף 3 לחוק איסור אפליה:

52. סעיף 2 לחוק איסור אפליה מגדיר "שירות ציבורי" ככולל בין היתר **שירותי תקשורת המיועדים לשימוש הציבורי**. לענייננו, תחנת הרדיו קול ברמה מהווה שירות תקשורת וכזו היא נכללת בהגדרת שירות ציבורי.

53. סעיף 3 לחוק איסור הפליה קובע את איסור ההפליה:

"מי שעיסוקו בהספקת מוצר או שירות ציבורי או בהפעלת מקום ציבורי, לא יפלה בהספקת המוצר או השירות הציבורי, במתן הכניסה למקום הציבורי או במתן שירות במקום הציבורי מחמת גזע, דת או קבוצה דתית, לאום, ארץ מוצא, מין, נטייה מינית, השקפה, השתייכות מפלגתית, מעמד אישי או הורות" (הדגשות של הח"מ).

54. לתחנה שעוסקת בהספקת שידורי רדיו לציבור, כמו קול ברמה, אסור להפלות בהספקת השירות הציבורי מחמת מין, כגון הפליה באפשרות של נשים לעלות לשידור, כפי שבפועל נוהגת לעשות המשיבה (כך שהיכולת של אישה לעלות לשידור איננה שווה ליכולת של גבר לעלות לשידור).

55. כפי שפורט לעיל, ברור לעין כל, כי התחנה מפלה נשים לרעה לעומת גברים ועל כן מדובר בהפליה מחמת מין. האפליה בעניין זה היא כפולת פנים:

א. אי העלאת נשים לשידור באופן שוויוני לעומת גברים פוגעת בנשים המעוניינות לעלות לשידור:

* **הגבלת שעות:** מתן אפשרות לנשים לעלות לשידור (תיאורטית בלבד) במשך ארבע-חמש שעות שבועיות בלבד, לעומת 143 שעות שידור בהן גברים יכולים להתבטא.

* **הגבלת תכניות:** נשים (וילדות) יכולות לעלות לשידור רק במסגרת התכנית "כותרת ראשית" ולא בתכניות אחרות כגון תכניות תורניות, חידונים, תכניות ילדים ועוד.

* **פניות יזומות לאנשי ציבור גברים בלבד:** כפי שתואר לעיל, פניות יזומות של התחנה לאנשי ציבור ולמומחים נעשות לגברים בלבד ולא לנשים.

ב. **שידורי תחנה נטולי נשים פוגעים במאזיני ומאזינות התחנה:** נשים וגברים המאזינים לתחנה אינם נחשפים כלל לדעות של נשים, הן כשדרניות והן כמאזינות העולות לשידור, ולמעשה מקבלים שרותי תקשורת על טהרת המין הגברי. **מאזינים ומאזינות אשר מתנגדים נחרצות להדרת נשים מהמרחב הציבורי נפגעים מעצם קבלת שידורי רדיו אשר מדירים נשים באופן מוצהר ומופגן.** על כן עצם העובדה כי קולן של נשים איננו מושמע בתחנה מהווה הפליה בהספקת השירות הציבורי, שכן השירות שמסופק לציבור הינו שירות נטול נשים, דבר זה כשלעצמו מהווה איסור לפי סעיף 3 לחוק גם כלפי נשים ואפילו גברים שאינם מעוניינים לעלות לשידור אך מהווים צרכנים של השירות הציבורי, כאשר שירות זה ניתן להם באופן מפלה.

56. עקב התנהלותה של המשיבה, קיימים אפוא שני מצבי הדרה ואפליה מרכזיים:

57. **ראשית,** האפליה בין נשים לגברים ביכולת לעלות לשידורים (בין אם מדובר באישה מתחום מקצועי מסוים ובין אם מדובר במאזינה מזדמנת).

58. **שנית**, כל מאזיני ומאזינות קול ברמה וכן מאזינים ומאזינות פוטנציאליים (שהיו רוצים להאזין אך נמנעים מלעשות כן בשל האפליה וההדרה), מופלים בכך שבשידורי קול ברמה ניתן להאזין אך ורק לגברים ושלא ניתנת להם האפשרות להאזין ולהיחשף לנשים בשידורי התחנה. אפליה זו איננה זניחה כלל וכלל. רבות דובר על הצורך בהצגת דעות והשקפות באופן מאוזן ושוויוני. הדרת 50% מהאוכלוסיה מהשיח וההתבטאות בתחנה מביאה למצב כי בתחנה מוצגות עמדות ודעות מנקודת מבט גברית בלבד. אישה הנחשפת לשידורים אלה ואשר השקפת עולמה שוללת הדרת נשים חשה אפליה חמורה בשל התנהלות זו, וכן פגיעה בכבודה וברגשותיה.

59. סעיף 3(ד) לחוק איסור אפליה קובע חריג לחוק על פיו:

אין רואים הפליה לפי סעיף זה -

...
(3) **בקיומן של מסגרות נפרדות לגברים או לנשים, כאשר אי הפרדה תמנע מחלק מן הציבור את הספקת המוצר או השירות הציבורי, את הכניסה למקום הציבורי, או את מתן השירות במקום הציבורי, ובלבד שההפרדה היא מוצדקת, בהתחשב, בין השאר, באופיו של המוצר, השירות הציבורי או המקום הציבורי, במידת החיוניות שלו, בקיומה של חלופה סבירה לו, ובצרכי הציבור העלול להיפגע מן ההפרדה"**

60. ואולם, חריג זה אינו חל בענייננו. ראשית, יש לציין כי החריג לחוק הוא חריג לעקרון היסוד של שוויון וככזה צריך להתפרש בצמצום מרבי. שנית, על מנת שהחריג יחול, צריכים להתקיים התנאים הבאים:

א. ללא הפרדה, לא תוכל קבוצה מסוימת לעשות שימוש בשרות.

ב. ההפרדה מוצדקת בהתחשב באופי השרות.

ג. יש לשקול האם מדובר בשרות חיוני.

ד. יש לבדוק האם קיימת חלופה סבירה.

ה. יש להתחשב בצרכי הציבור הנפגע מן ההפרדה.

61. בענייננו, לא מתקיימים תנאי החריג:

א. **ביטול ההפליה לא ימנע את הספקת השרות.** זאת משתי סיבות: ראשית, המצב נכון להיום הוא שהתחנה מאפשרת העלאת נשים לשידור במספר שעות מצומצם ביותר במהלך השבוע. **מכאן שלא ניתן לטעון כי יש מניעה עקרונית להעלות נשים לשידור.** על כן המשיבה איננה יכולה לטעון כי החריג חל בענייננו. שנית, יש להדגיש כי אין איסור הלכתי האוסר על שמיעת נשים בדיבור (להבדיל משירה), כפי שנפסק מפי הרב עובדיה יוסף ועל ידי הרבנות הראשית. מצ"ב **כנספח יד'** לבקשה מכתב של הרב עובדיה יוסף לקול ברמה בעניין העלאת נשים לשידור ברדיו כפי שזו פורסמה באינטרנט (ראו בלינק:

<http://www.news1.co.il/ShowCurrentFile.aspx?FileID=8761>) וכן כתבה בעניין

עמדת הרבנות הראשית לפיה מותר להעלות נשים לשידור. כידוע על פי ההלכה נאסרה רק שמיעת קול אישה שרה (שולחן ערוך אבן העזר סימן כא' סעיף א). **שלישית** במידה וקיימים גברים הרוצים להחמיר על עצמם ולא לשמוע כלל קול אישה, באפשרותם יהיה לפתוח את תכנית השידורים ולבחור לשמוע תכניות שבהן אין השתתפות של מאזינים ומדובר בשדרן רדיו כך שאין מדובר בקהל שבוי.

נספח יד' לבקשה

ב. **ההפרדה אינה מוצדקת בהתחשב באופי השרות ובמידת חיוניותו.** יודגש כי בעת הדיונים בועדת חוק חוקה ומשפט על החריג, הובהר כי החריג אינו מכוון להתיר הפרדה בשירותים חיוניים אלא רק להפרדה במוסדות חינוך, בריכות שחייה, חופי רחצה, מופעי בידור, והקרנות סרטים. בענייננו מדובר בשרות תקשורת חיוני המאפשר לציבור שלם לממש את זכותו לחופש הביטוי, ועל כן בוודאי שאין הצדקה להפרדה על פי החריג.

ג. **לא קיימת חלופה סבירה:** בין תחנות הרדיו, תחנת קול ברמה הינה התחנה היחידה המגדירה עצמה כתחנה חרדית ספרדית. רדיו קול חי מוגדר כתחנה שמאזיניה דתיים וחרדים. גברים ונשים חרדים המבקשים לקבל תכנים התואמים את השקפת עולמם מוצאים אותם בקול ברמה, אולם נפגעים מכך שתחנה זו מדירה נשים.

ד. **הדרת הנשים בתחנה אינה לוקחת בחשבון את צרכיו של הציבור הנפגע ממנה.** כפי שיפורט בהמשך, נשים רבות הנמנות עם מאזינות התחנה מעוניינות להשמיע את קולן בתחנה ומעוניינות לשמוע קול נשי בתחנה. יש להדגיש כי הציבור החרדי אינו עשוי מקשה אחת. לא כל האוכלוסיה החרדית מעוניינת בנורמות קיצוניות המדירות נשים באופן טוטלי. ישנם נשים וגברים רבים מתוך המגזר החרדי אשר מתנגדים להקצנה המתרחשת לאחרונה בנושאי צניעות והדרת נשים, אותה מובילה קבוצה קיצונית אשר מטילה את חיתתה על יתר המגזר. למרבה הצער, קבוצה מצומצמת זו השתלטה על השיח אל מול גורמים ציבוריים כגון הרשות השנייה, ולכן קולן של יתר הנשים (והגברים) המתנגדים לכך – לא נשמע – לא ברמה ולא בכלל. תחנת קול ברמה אמורה לכוון את שידוריה לכל בני המגזר החרדי – גברים ונשים כאחד. גם אם נניח כי העדר קול נשי בתחנה עונה על טעמה של המחצית הגברית של מאזיני התחנה (וכאמור, גם בקרב הגברים החרדים ישנן בעלי דעות שונות בענין זה), ברי כי לא נלקחה בחשבון כלל דעתה של המחצית הנשית.

62. לפי סעיף 5(א) לחוק, מעשה או מחדל בניגוד לסעיף 3 הינו עוולה אזרחית והוראות פקודת הנזיקין [נוסח חדש] יחולו עליו. יצוין כי הפרת הוראות החוק מהווה אף עבירה פלילית.

63. יתירה מזאת לפי סעיף 5(ב) לחוק איסור אפליה, בית המשפט רשאי לפסוק בשל עוולה לפי חוק זה פיצוי שלא יעלה על 50,000 ₪ בלא הוכחת נזק.

64. סעיף 6 לחוק איסור אפליה קובע:

"הוכיח התובע בהליך אזרחי לפי חוק זה אחד מאלה, חזקה שהנתבע פעל בניגוד להוראות סעיף 3, כל עוד לא הוכיח אחרת:

...
(2) **הנתבע סירב לספק מוצר או שירות ציבורי, מנע כניסה למקום ציבורי או סירב לתת שירות במקום ציבורי, לנמנים עם הקבוצה המאופיינת לפי עילה מעילות ההפליה המנויות בסעיף 3, ולא סירב כאמור, באותן נסיבות, למי שאינם נמנים עם אותה קבוצה;**

...
(4) **הנתבע עיכב הספקת מוצר או שירות ציבורי, כניסה למקום ציבורי או מתן שירות במקום ציבורי, לנמנים עם קבוצה המאופיינת לפי עילה מעילות ההפליה**

המנויות בסעיף 3, ולא עיכב כאמור, באותן נסיבות, את מי שאינם נמנים עם אותה קבוצה."

65. על פי חזקה זו, מרגע שמוכח כי הנתבע סירב לתת שירות לנמנים עם הקבוצות המאופיינות לעיל, ולא סירב השירות באותן נסיבות למי שאינו נמנה עם אותה קבוצה או לחלופין עיכב הספקת שירות ציבורי - חזקה שהנתבע פעל בניגוד להוראות סעיף 3 לחוק.

66. בענייננו, מקום בו תחנת הרדיו מסרבת להעלות נשים לשידור, שעה שהיא מאפשרת לגברים לעשות כן ו/או מתנה או מעכבת את השירות בתנאים כגון מעמדה של האשה העולה לשידור לעומת העלאת כל גבר, **הרי שחזקה כי התחנה מפלה בניגוד לחוק**. כמו כן, מקום בו תחנת הרדיו מאפשרת שמיעת קול גברי, שעה שאינה מאפשרת השמעת קול נשי, **הרי שחזקה כי התחנה מפלה בניגוד לחוק**.

67. כפי שתואר בחלק העובדתי של בקשה זו, המשיבה מפלה נשים בתחנת הרדיו קול ברמה שהינו שירות ציבורי בכך שהיא איננה מאפשרת העלאת נשים לשידור באופן שוויוני. בעוד שמאזין המבקש לעלות לשידור יוכל לעשות כן, מאזינה המבקשת להתבטא באמצעות כלי התקשורת האמור - תסורב בשל מינה. כמו כן כאמור, מופלים גם ציבור מאזיני ומאזינות התחנה הקיימים והפוטנציאליים משום שהתחנה מאפשרת האזנה לגברים בלבד, לא ניתן לשמוע קולה של אישה בתחנה, והאפליה נעשית באופן מופגן ומוצהר כאמור.

68. יתירה מזאת, הדוגמא שצוינה לעיל בעניין הפליטה של הפרופ' צופיה איש שלום מבית החולים רמב"ם, מהווה הוכחה מובהקת להתנהלותה האסורה והמפלה של המשיבה. משכך כאמור, בית המשפט רשאי לפסוק פיצוי עד לגובה של 50,000 ₪ אף בלא הוכחת נזק.

69. נציין כי בבג"ץ 1067/08 **עמותת "נוער כהלכה" נ' משרד החינוך** מיום 6.8.09 שעסק בהפליית בנות ממוצא ספרדי בבית הספר, קבע בית המשפט העליון כי בית הספר פגע בזכותן של התלמידות הספרדיות לשוויון וכי משרד החינוך חרג מסמכותו שעה שנמנע להפעיל את האמצעים העומדים לרשותו לצורך מניעת האפליה. כפי שבאותו עניין, התנהלות משרד החינוך לא ריפאה את הפגם בפעולת בית הספר, כך גם בענייננו, התחנה לא תוכל לטעון כי היא מקיימת את הוראות הרשות השנייה שכן אין בכוחה של הרשות השנייה להכשיר את האפליה הפסולה המתרחשת בתחנה.

70. סעיף 7 לחוק איסור אפליה קובע מפורשות שתובענה לפי חוק זה יכול שתוגש בידי תאגיד העוסק בהגנה על זכויותיו של מי שאסור להפלות לפי חוק זה.

פגיעה בזכויות יסוד:

71. מעבר להפרת חוק איסור הפליה כאמור, התנהלותה של המשיבה אף מהווה הפרה של זכויות יסוד.

72. איסור השמעת קולן של נשים בתחנה מהווה הפליה אסורה מטעמי מין. איסור זה עומד בניגוד לעקרון השוויון, שהוא עקרון יסוד במשפטנו. בהפליה על רקע קבוצתי - כמו הפליה מחמת מין - טמונה השפלה עמוקה לקורבן ההפליה, ומכאן שהיא עומדת בסתירה לחוק יסוד: כבוד האדם וחירותו:

"סגירת מקצוע או תפקיד בפני אדם מחמת מינו, גזעו או כיוצא באלה, משדרת מסר כי הקבוצה שעמה הוא נמנה היא נחותה, ובכך נוצרת לבנות הקבוצה ולבניה תדמית נמוכה. כך מתהווה מעגל קסמים המנציח את ההפליה. התדמית הנמוכה, שיסודה

בשונות הביולוגית או הגזעית, גורמת להפליה, וההפליה מאששת את הסטריאוטיפים המשפילים בדבר נחיתות המופלה. על-כן, היסוד המרכזי בהפליה מחמת מין, גזע או הפליה דומה הוא השפלת הקורבן."

בג"ץ 4541/94 **מילר נ' שר הבטחון**, פ"ד מט(4) 130, 94

73. חסימת הגישה של נשים לתחנת הרדיו קול ברמה מהווה אף פגיעה בחופש הביטוי שלהן, שאף הוא ערך מוגן בחוק היסוד:

"לאמצעי התקשורת נודעת חשיבות מכרעת בהליך הדמוקרטי בכלל, ובמימושו של חופש הביטוי - שהוא כידוע אחד מזכויות היסוד במשטר דמוקרטי - בפרט... אמצעי התקשורת האלקטרוניים מהווים במה מרכזית להשמעת דעות והשקפות. ניתן לומר כי כיום, אמצעי התקשורת ההמוניים הינם אחד מאופני ההתבטאות האפקטיביים היחידים לשם פנייה לציבור הרחב. בהיעדר גישה לאמצעי התקשורת, תהא הגשמתו של חופש הביטוי חלקית בלבד. על רקע מצב דברים זה, הוכרה זכות הגישה לאמצעי התקשורת כאמצעי המאפשר את מימוש הזכות לחופש ביטוי..."

בג"ץ 7200/02 **די בי אס שרותי לוויין 1998 בע"מ נ' המועצה לשדורי כבלים ולוויין**.

74. נשים המעוניינות לעלות לשידור ולהביע את דעתן בתחנה אינן יכולות לעשות כן, באופן מפלה, הפוגע בכבודן, ברגשותיהן ובחופש הביטוי שלהן.

75. אשר למאזינות התחנה, המקבלות שידורי רדיו נטולי נשים, כבודן נפגע, באופן העומד בסתירה לחוק יסוד: כבוד האדם וחירותו. בענין זה נאמר:

"הזכות לכבוד האדם מהווה אגד של זכויות ששמירתן נדרשת כדי לקיים את הכבוד. ביסוד הזכות לכבוד האדם עומדת ההכרה כי האדם הוא יצור חופשי, המפתח את גופו ורוחו על פי רצונו בחברה בה הוא חי; במרכזו של כבוד האדם מונחת קדושת חייו וחירותו. ביסוד כבוד האדם עומדים האוטונומיה של הרצון הפרטי, חופש הבחירה וחופש הפעולה של האדם כיצור חופשי. כבוד האדם נשען על ההכרה בשלמותו הפיזית והרוחנית של האדם, באנושיותו, בערכו כאדם, וכל זאת בלא קשר למידת התועלת הצומחת ממנו לאחרים... מודל הביניים אינו מצמצם את כבוד האדם אך להשפלה וביזוי, אך הוא גם אינו מרחיבו לכלל זכויות האדם. על פיו, נכללים בגדר כבוד האדם אותם היבטים של כבוד האדם אשר מוצאים בחוקות שונות ביטוי בזכויות אדם מיוחדות, אך המתאפיינים בכך שהם קשורים, על פי תפיסתנו, בקשר ענייני הדוק לכבוד האדם (אם בגרעינו ואם בשוליו). על פי גישה זו, ניתן לכלול בגדרי כבוד האדם גם הפליה שאין עימה השפלה, ובלבד שהיא תהא קשורה בקשר הדוק לכבוד האדם כמבטא אוטונומיה של הרצון הפרטי, חופש בחירה וחופש פעולה וכיוצא בהם היבטים של כבוד האדם כזכות חוקתית."

בג"ץ 6427/02 **התנועה לאיכות השלטון נ' הכנסת**, בפסקאות 35, 38 לפסק דינו של הנשיא.

76. שדורי רדיו מהן מודרות נשים מהווים פגיעה בכבודן של הנשים המאזינות לתחנה, הואיל ויש בהם הפליה המעבירה מסר שבנשים דבק פסול כלשהו, המונע מהן לקחת חלק שווה בחשיפה מעל גלי האתר.

77. עמד על כך הנשיא (בדימוס) אהרן ברק בע"א 2781/93 **דעקה נ' בי"ח "כרמל" חיפה** פ"ד נג(4) 526:

"הפגיעה באוטונומיה - נזק בר-פיצוי לפי פקודת הנזיקין [נוסח חדש]

נחזור למקרה שבפנינו. כפי שכבר ציינתי לעיל, לא קוימה בנסיבות העניין החובה לקבל את הסכמתה מדעת של המערערת לביופסיה שבוצעה בכתפה.

בכך, נפגעה זכותה היסודית של המערערת כאדם לכבוד ולאוטונומיה. האם יש בעובדה זו כדי להקים למערערת זכות לפיצוי, אפילו לא נגרם לה נזק גוף כתוצאה מאי-קבלת הסכמתה המודעת?

השאלה הראשונה אשר יש להתייחס אליה בעניין זה היא, אם הנזק הכרוך בפגיעה בכבודה של המערערת ובאוטונומיה שלה הוא "נזק" כמובנו בפקודת הנזיקין [נוסח חדש]. לדעתי, יש להשיב לשאלה זו בחיוב. המונח 'נזק' מוגדר בסעיף 2 לפקודת הנזיקין [נוסח חדש]. הגדרה זו היא רחבה, ומתייחסת ל: 'אבדן חיים, אבדן נכס, נוחות, רווחה גופנית או שם-טוב, או חיסור מהם, וכל אבדן או חיסור כיוצאים באלה'.

במסגרת הגדרה זו, ניתנה הגנה לאינטרסים בלתי מוחשיים רבים. כך, ניתן פיצוי בגין נזק לא רכוש - למשל, כאב וסבל - הכרוך בנזק גוף שנגרם לניזוק. נוכח רוחבה הניכר של הגדרה זו, נפסק כי פגיעה בנוחות גופנית, סבל ופחד, גם אם אין להם כל ביטוי פיזי, וגם אם אין הם מתלווים לפגיעה פיזית כלשהי, עשויים להיות נזק בר-פיצוי בנזיקין (ע"א 243/83 עיריית ירושלים נ' גורדון). על-פי גישה זו, מגנה פקודת הנזיקין [נוסח חדש] גם "... על האינטרס של הניזוק בנפשו, בנוחותו ובאשרו".

ומסיף בהמשך:

"הפגיעה, שלא כדין, ברגשותיו של אדם כתוצאה מאי-כיבוד זכותו היסודית לעצב את חייו כרצונו, מהווה פגיעה ברווחתו של אותו אדם, והיא נכנסת לגדר הגדרת "נזק" האמורה. זאת, בין שנראה בה משום פגיעה ב"נוחותו" של אדם, ובין שנראה בה משום "אבדן או חיסור כיוצאים באלה", כלשון הגדרת נזק בסעיף 2 לפקודה".

78. בהקשר זה, ראוי להפנות לע"א 10085/08 תנובה מרכז שיתופי לשיווק תוצרת חקלאית בישראל בע"מ נ' ראבי, מיום 4.12.11 פורסם בבנו, בו נקבע כי החדרת תוספת של סיליקון לחלב בניגוד לתקן היא פגיעה באוטונומיה של הפרט, שהיא בת פיצוי.

"גישה זו לפיה אין לגזור את תחומי ראש הנזק הלא ממוני בגין פגיעה באוטונומיה לעולות של רשלנות בכלל ורשלנות רפואית בפרט, היא אכן הגישה שהנחתה את השופטת נאור בהחלטתה לאשר את תביעתו של ראבי כתובענה ייצוגית במקרה דנן ואת גישתה אימץ, ובצדק, בית משפט קמא בפוסקו פיצוי בגין ראש הנזק של פגיעה באוטונומיה לאחר שמצא כי תנובה ביצעה מעשה הטעיה כלפי ראבי וכלפי קבוצת הצרכנים שאותה הוא מייצג, בכך שנמנעה מלפרט על גבי האריזה את דבר קיומו של סיליקון בחלב שאותו ייצרה ושיווקה".

79. גם העברת שידורי רדיו ללא נשים פוגעות באוטונומיה של הפרט, שכן נשים חרדיות המעוניינות לשמוע את תחנת הרדיו קול ברמה נפגעות מכך שהן מקבלות שידורים מפלים ובכך שאין באפשרותן לעלות לשידור.

80. כך אף נאמר בפרשת תנובה:

"... מדובר במקרה דנן בתחושות שליליות שחשו חברי הקבוצה לזמן מוגבל אשר שיאן, כך יש להניח, היה בעת שנודע בדיעבד למי שצרכו את החלב העמיד כי הוא מכיל סיליקון. במילים אחרות, אין מדובר בנזק בלתי ממוני נמשך המלווה את הנפגע לאורך כל ימי חייו דוגמת כאב וסבל בעטיה של נכות גופנית לצמיתות כתוצאה מרשלנות רפואית. לפיכך נראה לי כי גם ברמה האינדיבידואלית וגם אם מדובר בצרכן קבוע של חלב עמיד דל שומן לאורך כל התקופה הרלבנטית, אין להפריז בסכום הפיצוי שיש לפסוק עבור הנזק התוצאתי (תחושות של כעס, תסכול, גועל, חרדה, זעם וכיוצ"ב) שנגרם לו בנסיבות העניין בגין הפגיעה באוטונומיה. (סעיף 57, בעמ' 78 בפסק הדין).

314. **בניגוד** לפגיעה בחברי הקבוצה בעניין תנובה, הפגיעה ברגשות, התסכול, העלבון והכעס שחשים המבקשים אינה לזמן מוגבל, שכן כל עוד נמנע מחברות הקבוצה לעלות לשידור וכן לשמוע שידורי רדיו שוויוניים ממשיכות רגשי האפליה העלבון והכעס ללוות אותם והפגיעה באוטונומיה שלהן קיימת.

81. פסקת ההגבלה של חוקי היסוד קובעת כי "אין פוגעים בזכויות שלפי חוק יסוד זה אלא בחוק ההולם את ערכיה של מדינת ישראל, שנועד לתכלית ראויה, ובמידה שאינה עולה על הנדרש או לפי חוק כאמור מכוח הסמכה מפורשות בו".

82. התנהלותה של התחנה מנציחה את ההפליה כלפי נשים באופן שאינו עומד בתנאי פסקת ההגבלה:

- א. האפליה הפסולה לא הותרה בחוק או מכח הסמכה מפורשות בחוק.
- ב. לאפליית נשים אין כל תכלית ראויה. כפי שצוין, אין כל איסור הלכתי על שמיעת דיבור נשים. מכאן שההפליה וההדרה של נשים נובעת מתפיסה פטריארכלית המבקשת לשמר היררכיה מגדרית, במסגרתה נשים יתוחמו למרחב הפרטי וייעלמו כליל מן המרחב הציבורי.
- ג. האפליה הינה בלתי מידתית בעליל שכן לא רק שלא נבחר אמצעי הפוגע בזכות במידה הפחותה ביותר, אלא נהפוך הוא: נבחר האמצעי הפוגע בזכות באופן שהוא כמעט החמור ביותר: תחנת הרדיו קול ברמה משדרת מסביב לשעון, פרט ליום השבת. באופן תיאורטי, רק 5 שעות שבועיות מאפשרות לנשים להתבטא, לעומת 138 שעות שידור שבועיות החסומות באופן מוחלט בפני נשים.

83. יש להדגיש כי הטענה שמדובר בתחנה מגזרית, הכפופה לפיקוח של ועדת רבנים, אינה יכולה להצדיק את ההפליה הקשה כלפי נשים. עמידה בתנאי החוק ובכלל זה שמירה על עקרון השוויון, היא עניין שאין להתפשר עליו. תחנת קול ברמה צריכה לפעול לפי החוק, ולכן גם אם רצונם של חלק ממאזיני התחנה הוא לא לשמוע נשים בתחנה (וכפי שיפורט להלן, יש חלק נכבד ממאזינות התחנה שנפגעות דווקא מאי השמעת נשים) – אין בכך כדי להצדיק את ההפליה הפסולה הנוהגת כלפי נשים.

אי חוקיותה של תופעת הדרת הנשים

84. הדרת הנשים מתחנת הרדיו קול ברמה היא חלק מתופעה נרחבת של הדרת נשים במגוון תחומים. מה שהחל כדרישות להפרדה מגדרית בתחבורה הציבורית התרחב לתופעה בעלת ממדים מבהילים ממש, והגיע עד לדרישות להדרה והעלמה מוחלטת של נשים – משדורי רדיו, משלטי פרסומת ועוד.

85. יש להדגיש כי לא ניתן להתייחס למגזר החרדי כאל מקשה אחת. **דרישות הפרדה מועלות על ידי קבוצה קיצונית בתוך המגזר החרדי, ואינן מקובלות על נשים וגברים חרדים רבים, אשר מתנגדים לדרישות הצניעות הקיצוניות וסבורים שאורח החיים החרדי אינו מכתוב את דחיקתן של נשים אל מחוץ למרחב הציבורי.** ואולם, אלה המתנגדים להפרדה אינם יכולים להרשות לעצמם להביע את התנגדותם בפומבי, פן יוקעו על ידי קהילתם. וכך, הקצנה גוררת הקצנה נוספת, החמרה גוררת עוד החמרה, עד להדרה מוחלטת של נשים.

86. נקודה נוספת שיש לעמוד עליה היא שההדרה פוגעת בנשים, **המהוות קבוצת מיעוט בתוך קבוצת המיעוט החרדית.** נשים לא יצרו את נורמות ההדרה, אשר נאכפות על ידי גברים ומשרתות

אינטרסים גבריים, והן אינן יכולות לפעול לשינויין. לכן יש להתייחס בחשדנות לפרקטיקות של קבוצות מיעוט הפוגעות בנשים. בענין זה ציין פרופ' מאוטנר:

"מכיוון שהפעלנו את החובה לנהוג כבוד בבני אדם כהצדקה לאי התערבות בתרבויותיהם, כי אז עלינו לומר שאם נאתר קבוצה שתורבתה אינה מבוססת על יחס של כבוד לבני אדם, יפקע תוקפו של טיעון הקבוצה להצדקת אי ההתערבות בתרבותה ויפתח הפתח להתערבות בפרקטיקות התרבותיות שלה כדי להשיב את הכבוד לבני האדם החיים בה. שהרי, תהא זו סתירה פנימית אם נתיר לקבוצה לחסום התערבות בפרקטיקות שלה בשם הצורך לנהוג כבוד בבני האדם, בעוד שהפרקטיקות הן עצמן מבוססות על חוסר כבוד לבני אדם."

מ' מאוטנר, **משפט ותרבות בישראל בפתח המאה העשרים ואחת** (2008) 411-412

87. בעקבות ריבוי מקרים של הדרת נשים, והביקורת הציבורית הרבה בעניין, החליטה בסוף שנת 2011 ממשלת ישראל על הקמת צוות בין משרדי למניעת הדרת נשים במרחב הציבורי, בראשות שרת התרבות והספורט לימור לבנת. הצוות דן בנושאים שונים ובין היתר עסק בהרחבה בנושא הדרת נשים בתחנת הרדיו קול ברמה. בישיבת הצוות הבינמשרדי שהוקדשה לנושא מיום 1.2.12 מתחה השרה לבנת ביקורת נוקבת על התחנה ועל הרשות השנייה בשל הדרת הנשים מהתחנה וביקשה הסבר "כיצד הרשות השנייה נותנת זכיון ותדרים לתחנת רדיו שמדירה מעל 50 אחוז מהאוכלוסייה, גם אם מדובר בתחנת נישא, והאם כללי המכרז של התחנה המציינים שיש וועדת פיקוח רבנית לתחנה גוברים על חוקי המדינה." מנכ"ל הרשות השנייה השיב כי התחנה כפופה לחוקי המדינה, וכי החל תהליך הדרגתי שבסופו יהיה שילוב של 100% נשים בתחנה אולם לא ידוע מתי הדבר יקרה. פרוטוקול הצוות הבינמשרדי **מצ"ב כנספח טו'** לבקשה.

נספח טו' לבקשה

88. ביום 11.3.12 הוגשו המלצות הצוות הבינמשרדי. לצד המלצות כלליות להגברת מודעות הציבור בנוגע לאיסור הדרת נשים, חידוד הנחיות בנושא וריכוז תלונות הציבור, נכללו המלצות ספציפיות לגבי רדיו קול ברמה:

"הצוות ראה בחומרה את המדיניות המפלה של רדיו קול ברמה ואת ההסדר המנציח אפליית נשים, הן בהשמעתן והן בהעסקתן, בתחנת רדיו המקבלת זכיון לפעול מהמדינה. לפיכך, צוות משרד המשפטים [העוסק בנושא הדרת נשים] הודיע שיבחן את חוקיות ההסדר בין הרשות השנייה לטלוויזיה ולרדיו קול ברמה ויורה, במידת הצורך, לרשות השנייה כיצד לפעול הן בנוגע לרדיו קול ברמה והן לכלי תקשורת אחרים שבאחריותה הרגולטורית."

העתק המלצות הצוות מצ"ב **כנספח טז'** לבקשה. יצוין כי צוות משרד המשפטים טרם מסר את המלצותיו.

נספח טז' לבקשה

פסיקה בתחום איסור אפליה:

89. בינואר 2011 נתן בית המשפט העליון פסק דין שקבע שהפרדה בין גברים ונשים בתחבורה הציבורית היא בלתי חוקית, בהיותה פוגעת בשוויון ובכבודן של נשים (בג"ץ 746/07 רגן נ' משרד התחבורה). בפסק הדין נאמר:

"לא לכל פרקטיקה תרבותית קבוצתית יש ליתן מקום, לא תמיד יש להתייחס לרצונו "החופשי" של חבר בקבוצה תרבותית מסוימת כאל רצון חופשי, גם לא כל "רצון חופשי" יש לכבד. כפיה היא כפיה, ובודאי כזו שיש בה גם הפליה..."

בפסק הדין הנחה בית המשפט נשים שנפגעו מהפרדה לעשות שימוש ב"כלי אכיפה נקודתיים" כדי לחולל שינוי מעשי, ולשמש להרתעה, כדוגמת הגשת תביעות לפיצוי על פי חוק איסור הפליה.

90. בפסק דין של בית המשפט השלום בכפר סבא מיום 9.11.2008 (ת"א (כ"ס) 3824/07 **קהילת רענן ליהדות מתקדמת ואח' נ' המשרד לשירותי דת**), כבוד השופטת רחל קרלינסקי הכריעה בשלוש תביעות שהוגשו בסדר דין מהיר כנגד הנתבעת בדבר אי הכללת רשימת בתי הכנסת המופעלות על ידי התובעות באתר האינטרנט המופעל על ידו במסגרת הרשימה של פירוט בתי כנסת ברחבי הארץ. התביעות היו תביעות כספיות לפיצוי בהתאם לחוק איסור אפליה. התובעות פנו במספר מכתבים אל הנתבע בבקשה לכלול את בתי הכנסת של התנועה ליהדות מתקדמת ברשימת האתר, אך פניותיהן לא נענו. בפסק הדין שקיבל את התביעות קבעה השופטת כי "הפגיעה בשוויון ויצירתה של הפליה הוגדרה בתחומי הפגיעות בכבוד האדם בכלל והפליה על רקע השתייכות קבוצתית מהווה פגיעה בזכות לכבוד, בפרט". בפסק הדין האמור פסק בית המשפט פיצוי בסך של 10,000 ₪ לכל אחת מן התובעות, יחד עם אמירה שסכום זה הולם את הפגיעה.

91. במספר תביעות שהתקבלו לאחרונה, קיבלו בתי המשפט לתביעות קטנות תביעות של נשים שסבלו מהדרה ומהפרדה מגדרית.

92. בת"ק (ראשון לציון) 3462-07-11 **פסטרוק נ' יחיא**, קיבל בית המשפט את תביעתה של אשה שעלתה לקו אוטובוס ונהג האוטובוס הורה לה לשבת בחלקו האחורי של האוטובוס. סגן הנשיא יחזקאל קינר קבע כי מדובר בהתנהגות פוגעת המהווה הפליה חמורה מחמת מין בניגוד לחוק איסור הפליה. לתובעת נפסק פיצוי של 3,500 ₪ וכן הוצאות משפט של 500 ₪.

93. בת"ק 33424-02-12 **דוידאן מיכאלי נ' חברה קדישא – מועצה דתית אופקים** נדונה תביעה שעניינה הפרדת נשים וגברים ברחבת ההספדים בזמן לוויית אביה של התובעת, איסור על התובעת להספיד את אביה המנוח ואילוץ הנשים ללכת בסוף מסע ההלוויה. השופט עמית כהן קיבל את התביעה וקבע שהנתבעת הפרה את סעיף 3 לחוק איסור אפליה בכך שהרב הפלה את התובעת עקב היותה אישה. השופט פסק לתובעת את מלוא סכום תביעתה - 31,900 ₪ בצירוף הוצאות של 1,000 ₪ ש"ח.

94. בת"ק (בית שמש) 2917-10-11 **מרסדן נ' נגדי**, הוגשה תביעה בשם נערה שנהג אוטובוס הורה לה לקום ממקומה בחלק הקדמי של האוטובוס ולעבור לחלק האחורי כדי לפנות מקום לגברים חרדים שעלו לאוטובוס. השופט דוד גדעוני קיבל את התביעה וקבע כי המקרה נשוא התביעה נופל לגדר התופעות השליליות אותן בא חוק איסור הפליה למגר וכי מדובר בהפליה חמורה העומדת בניגוד להוראות החוק, ואשר מקימה לתובעת זכות לפיצויים. בפסק הדין צוין:

"תכליתו של חוק איסור הפליה, כעולה מדברי ההסבר להצעת החוק, היא להתמודד עם התופעה השלילית והקשה של סירוב לאפשר לאדם כניסה למקום ציבורי או לספק לו שירות או מוצר, רק בשל השתייכותו לקבוצה, ובמיוחד קבוצה שיש לגביה היסטוריה של הפליה בעבר. החוק נועד לאפשר לכלל האוכלוסייה הזדמנויות שוות בהנאה ממוצרים, משירותים וממקומות המיועדים להיות פתוחים לציבור הרחב. החוק בא לקדם את ההגנה על כבוד האדם, להגן עליו מפני הפליה גם בתחום המשפט הפרטי, ולהקנות עילת תביעה אזרחית בשל הפליה, בסייגים הקבועים בו."

לתובעת נפסקו פיצויים בסכום של 12,000 ₪ וכן הוצאות בסך 1000 ₪.

95. פעולותיה ו/או מחדליה של המשיבה בניגוד להוראות הדין, גרמו ועודן גורמות לקבוצה לנזק, כפי שפורט ויפורט להלן. אפליית הנשים והדרתן משידורי התחנה פוגעת במאזיני ובמאזינות התחנה וכן באנשים אשר היו מעוניינים להאזין לתחנה אולם נמנעים מלעשות כן בשל אפליית הנשים הנוהגת בה.
96. אפליית הנשים והדרתן פוגעת בשוויון שכן בעוד שגברים יכולים לעלות לשידור אם רצונם בכך, נשים מנועות מלעשות כן ברוב שעות פעילות התחנה, וזאת אך ורק עקב היותן נשים. כפי שצוין לעיל, בהפליה על רקע קבוצתי יש פגיעה בכבוד.
97. אפליה והדרה זו גורמת לנשים לחוש השפלה, עלבון, זעם ועגמת נפש רבה ומהווה אף פגיעה בחירויות הפרט של האשה אשר נמנע ממנה להתבטא באופן חופשי.
98. מנשים רבות נמנעת האפשרות לדבר ולחוות דעה ונפגעת זכותן לחופש הביטוי. מנשים רבות נמנעת האפשרות לשאול שאלות בשידורים. אין ביכולתן של נשים רבות בעלות תפקידים ו/או בעלות הישגים בתחומים מקצועיים שונים לעלות לשידור ולספר על כך ו/או להגיב לדברים שנאמרו לגביהן.
99. המאזינים והמאזינות נפגעים מכך שכל עניין שמוצג בפניהם נעשה מנקודת מבט גברית בלבד. אותם מאזינים ומאזינות, אשר מתנגדים נחרצות להדרת נשים, נפגעים מעצם קבלת שדורים מהן נעדרות נשים כמעט לחלוטין.
100. יתירה מזאת, אין להקל ראש בסכנת המדרון החלקלק. קבלתה של הדרה בשידורי רדיו עלולה לגרור הדרת נשים בתחומים נוספים חיים הציבוריים. הדרה זו, מלבד פגיעותיה הישירות שתוארו לעיל, טומנת בחובה סכנות לא מעטות עבור נשים בפרט והציבור בכלל: פגיעה בשוויון המתקבלת בתחום אחד, זולגת גם אל תחומים נוספים כך שהאפליה וההדרה מתחלחלת אט אט לתוככי החברה, עד שהאפליה מתקבלת כדבר מובן מאליה בתחומים רבים, תוך דחיקתן של הנשים אל שולי החיים הציבוריים, תחת הפיכתם לשותפות שוות זכויות לגברים בכל תחומי החברה, כפי שראוי שיהיה.
101. נחזור ונדגיש כי עמידה בתנאי החוק ובכלל זה שמירה על עקרון השוויון, היא עניין שאין להתפשר עליו, וזאת גם כאשר מדובר בתחנת רדיו מגזרית. המבקשת סבורה כי אף גופים פרטיים מחויבים בעקרון השוויון (ודאי מכח חוק איסור הפליה). ודאי וודאי כך הדבר כאשר מדובר בתחנת רדיו המשתמשת במשאב המוגבל של תדר רדיו בזכיון. קיימות בארץ תחנות ספורות הפועלות מכח זכיון של המדינה, ורק שתי תחנות כאלה מיועדות לציבור הדתי והחרדי. בנסיבות אלה, מניעת השמעת קולן של נשים בתחנת קול ברמה גורמת נזק בל ישוער לציבור המאזינות.
102. נזקים אלו שתוארו ודומיהם, הינם בעיקרם **נזקים לא ממונים ופגיעה באוטונומיה של הרצון**, אך לחלק מחברי הקבוצה נגרמה אף **פגיעה מסוג ממוני**: כך למשל חוסר האפשרות של נשים להתבטא ולפרסם את עצמן ו/או את מומחיותן הביאה גם היא ודאי להפסדים ממוניים.
103. ברי כי לו הייתה המשיבה חדלה מאפליית והדרת הנשים בתחנה, לקבוצה לא היו נגרמים הנזקים המתוארים שהינם בני פיצוי.
104. יצוין כי סעיף 20(ה) לחוק תובענות ייצוגיות, תשס"ו-2006 קובע כי ניתן לפסוק פיצויים בשל נזק שאינו נזק ממוני:

" בית המשפט לא יפסוק בתובענה ייצוגית פיצויים לדוגמה, וכן לא יפסוק פיצויים בלא הוכחת נזק, למעט בתביעה כמפורט בפרט 9 בתוספת השניה, ואולם אין באמור כדי למנוע פסיקת פיצויים בשל נזק שאינו נזק ממון".

105. כידוע לפי סעיף 5(ב) לחוק איסור אפליה, בית המשפט רשאי לפסוק בשל עוולה לפי חוק זה פיצוי שלא יעלה על 50,000 ₪ בלא הוכחת נזק. אף אם סעיף זה איננו חל בעת הגשת תובענה ייצוגית, הרי שהמחוקק גילה דעתו כי במקרים כגון דא יש לפצות את הנפגעים בסכומים משמעותיים.
106. בנוסף, על פי סעיף 4(ב)2 לחוק תובענות ייצוגיות די בכך שהמבקש יראה כי לכאורה נגרם נזק לחבר הקבוצה או כי קיימת אפשרות סבירה שנגרם נזק לקבוצה שבשמה הוגשה הבקשה.

ד. חישוב הקבוצה ונזקיה

107. כאמור, המבקשת ערכה סקר, באמצעות מכוון סקרים מקצועי, במסגרתו נשאלו 500 נשים, 60% מתוכן הגדירו עצמן חרדיות, 23% דתיות ו- 17% מסורתיות. מתוך כל הנשאלות, 25% הן מאזינות של רדיו קול ברמה.
108. נפרט בקצרה את תוצאות הסקר הרלוונטיות ביחס לפגיעה בנשים בתחנה (האחוזים שיפורטו הינם מתוך כלל המאזינות לרדיו קול ברמה) (ראו דיאגרמה 12 לסקר שצורף כנספח י"ג לבקשה):
- א. 27% מתוך כלל המאזינות לתחנה מסרו כי לדעתן חשוב שנשים תשולבנה בשידורי הרדיו במידה רבה מאד, 14% במידה רבה ו-18% במידה בינונית.
- ב. 26% קבעו כי היו רוצות לשמוע נשים בתחנה במידה רבה מאד, 14% במידה רבה ו-15% במידה בינונית.
- ג. ל-18% מפריע במידה רבה מאד שלא מעלים נשים לשידור בתחנה, ל-3% במידה רבה ול-16% במידה בינונית.
- ד. 23% היו רוצות לשמוע דברים מסוימים מזווית ראייה של אישה (להבדיל מגבר) במידה רבה מאד, 15% במידה רבה ו-16% במידה בינונית.
- ה. ל-18% מפריע במידה רבה מאד שערופף הרדיו שהן מאזינות לו ניתן לשמוע רק גברים, ל-12% מפריע במידה רבה ול-11% במידה בינונית.
- ו. 15% קבעו שפוגעת בהן העובדה שלא נותנים להשמיע קולה של אישה ברדיו וגבר ידבר במקומה במידה רבה מאד, 13% במידה רבה ו-12% במידה בינונית.
- ז. 17% סבורות במידה רבה מאד שציבור הנשים בכללותו נפגע משום שלא נותנים לנשים לדבר ברדיו, 14% במידה רבה ו-16% במידה בינונית.
- ח. 22% הסכימו במידה רבה מאד שיש צורך לשנות את המצב הנוכחי כך שיתירו לנשים לעלות לשידור רדיו, 12% במידה רבה ו-14% במידה בינונית.

109. מהמפורט עולה ברורות כי קיימת קבוצה לא מבוטלת של נשים הרואה עצמה נפגעת

מהאפליה בתחנה. נציין כי הסקר בדק אך ורק את הפגיעה של מי שכבר מאזינות לתחנה, אך בנוסף לכך כאמור ישנה פגיעה אף של מאזיני התחנה (להבדיל ממאזינות) ואף של מאזינים ומאזינות פוטנציאליים של התחנה, שלא מאזינים לה בשל הדרת הנשים. ברם, לצורך תביעה זו הוחלט להעמיד את הקבוצה עבודה נדרש פיצוי כספי על ציבור הנשים המאזינות שנפגע, ואילו הסעד של צו עשה מתבקש גם עבור הציבור שלעת עתה איננו מאזין לתחנה.

110. לצרכי תביעה זו, גודל הקבוצה יוערך כדלקמן: כאמור, על פי המפורט באתר האינטרנט של התחנה 200,000 בתי אב מאזינים לתחנה [כאשר מוערך כי בכל בית אב קיימת לכל הפחות אישה אחת]. בהתאם לאחוזים שפורטו בסעיף הקודם מוערך כי במוצע כ-20% מתוך המאזינות רואות עצמן נפגעות במידה רבה מאד מהדרת נשים בתחנה, כ-12% במוצע רואות עצמן נפגעות במידה רבה וכ-15% רואות עצמן נפגעות במידה בינונית. דהיינו, סה"כ 32% ממאזינות התחנה רואות עצמן נפגעות (לכל הפחות במידה רבה) מהתנהלות התחנה, שהן כ-64,000 נשים.

111. בתובענה זו נדרש פיצוי רק עבור הפגיעה בנשים הנפגעות באופן גרעיני - דהיינו פגיעה לא ממונית ופגיעה באוטונומיה של קבוצת המאזינות המונה כ-64,000 נשים (שנפגעו במידה רבה מאד ובמידה רבה). הווה אומר למרות שלגישת המשיבה גם גברים נפגעים וגם מאזינות פוטנציאליות עלולים להפגע בחרה המבקשת למקד את הסעד הכספי.

112. עם זאת, יצויין כי מתוך ה-15% שרואות עצמן נפגעות במידה בינונית, שהן כ-30,000 נשים, לפחות מחצית מהן נוטות יותר לכיוון של פגיעה מהתנהלות התחנה, שכן הדירוג הבא בסקר הינו "במידה מועטה" כך שכל הנשים שבחרו ב"מידה בינונית" בחרו זאת במודע ועל פני האופציה של ב"מידה מועטה". מכאן שקבוצת הנשים הנפגעות באופן גרעיני עומד על כ-94,000 נשים, אך כאמור לצורכי תביעה זו נתייחס לנשים שדירגו את פגיעתם במידה רבה מאד ובמידה רבה.

113. הפיצוי לכל אישה עבור הפגיעות המפורטות בקבוצה של פגיעה במידה רבה מאד (20% שהן 40,000 נשים) מועמד על סך מינימאלי ביותר של 2,000 ₪ לכל נפגעת וסה"כ סך של 80,000,000 ₪, ובנוסף לכך הפיצוי לכל אחת מן הנשים בקבוצה של פגיעה במידה רבה (12% שהן 24,000 נשים) מועמד על סך מינימאלי ביותר של 1,000 ₪ לכל נפגעת וסה"כ סך של 24,000,000 ₪.

114. סכום זה לוקח בחשבון את מכלול השיקולים, לרבות העובדה שחוק איסור אפליה מאפשר פיצוי של עד 50,000 ₪ ללא הוכחת נזק (כאשר בפועל הפיצוי בתובענה זו לכל נפגעת הועמד על אחוז ושני אחוזים בלבד מתוך סכום זה), קיים קושי לכמת את הפיצוי הלא ממוני והעובדה שהפסיקה שצוטטה לאורך הבקשה העניקה אף סכומים גבוהים יותר לנפגעות אפליה על פי חוק איסור אפליה. כך ש**סך הפיצוי המבוקש עומד על סך של 104,000,000 ₪**
וזאת בנוסף לצו עשה המורה למשיבה לחדול מהאפליה האסורה.

ו. התאמת התובענה כתביעה ייצוגית

115. סעיף 3(א) לחוק התובענות קובע כי תובענה ייצוגית ניתן להגיש בין היתר, "בתביעה כמפורט בתוספת השנייה".

116. תובענה זו נכנסת בגדרו של פרט 7 לתוספת השנייה לחוק התובענות:

"תביעה בעילה לפי חוק איסור הפליה במוצרים, בשירותים ובכניסה למקומות בידור ולמקומות ציבוריים, התשס"א-2000".

117. כפי שפורט בחלק המשפטי של בקשה זו, התביעה הינה מכוח סעיף 3 לחוק איסור אפליה. מכאן שהתובענה עומדת בתנאי הסף של סעיף 3(א) לחוק התובענות.

118. לפי סעיף 4(א)(3) לחוק, ארגון רשאי להגיש בקשה לאישור תובענה ייצוגית:

"ארגון בתביעה או בעניין כאמור בסעיף 3(א), שבתחום אחת המטרות הציבוריות שבהן עוסק הארגון - בשם קבוצת בני אדם אשר אותה תביעה או אותו עניין מעוררים שאלות מהותיות של עובדה או משפט המשותפות לכלל החברים הנמנים עמה, ובלבד שבית המשפט שוכנע כי, בנסיבות העניין קיים קושי להגיש את הבקשה בידי אדם כאמור בפסקה (1)..."

119. העניין בתובענה זו עוסק בתחום המטרות הציבוריות בהן עוסק הארגון של המבקשת וכפי שיפורט בהמשך (בפרק "הגדרת הקבוצה והשאלות המשותפות") העניין מעורר שאלות משותפות של עובדה ומשפט המשותפות לכלל חברי הקבוצה.

קיים קושי בהגשת הבקשה בידי אדם

120. תוצאות הסקר מעידות כי הנפגעות הישירות מהתנהלות המשיבה אינן מסוגלות לפעול לתיקון העניין ועל כן קיים קושי להגיש את הבקשה בידי אדם פרטי (ראו דיאגרמה 13 לסקר שצורף כנספח י"ג לבקשה).

121. במענה לשאלה "באיזו מידה את מסכימה כי יש לשנות את המצב הנוכחי כך שיתירו לנשים לעלות לשידור ברדיו" השיבו 24% מהמאזינות לרדיו "במידה רבה מאוד" ועוד 12% במידה רבה.

122. הנשים שענו כי הן סבורות במידה רבה מאוד שיש לשנות את המצב נשאלו "האם תהיי מוכנה לנקוט באמצעים משפטיים על מנת שיאפשרו לנשים לעלות לשידור ברדיו, תוך חשיפת זהותך?" 90% מתוכן ענו שלא יהיו מוכנות לפעול בעניין תוך חשיפת זהותן.

123. לשון אחר, רק 2.4% מהמאזינות לרדיו קול ברמה מוכנות לפעול משפטית לשנות את המצב, על אף שבממוצע כשליש מהמאזינות חשות פגיעה ואפליה עקב הדרת הנשים.

124. אחוז כה גבוה של נשים שלא מוכנות לנקוט פעולה בעניין, מוכיח כי אכן קיים קושי ממשי להגיש הבקשה בידי אדם. יתירה מכך, אף נשים שפנו לארגונים והתלוננו בעבר חששו מנקיטת הליכים משפטיים בעניינים הקשורים להדרת נשים ובייחוד תובענה ייצוגית.

125. המבקשת מעריכה כי הסיבות לאי נכונות לפעול בעניין הינן בין היתר:

- מצב כלכלי קשה.
- נורמות של הדרה ואפליית נשים השכיחות בחברה החרדית, באופן שנים חרדיות אינן מעלות בדעתן כלל אפשרות של אתגור ההדרה באמצעות הגשת תביעה מסוג זה.
- התנגדות עקרונית במגזר החרדי להיזקק למערכת המשפט, בבחינת "ערכאות גויים."
- הסיבה המרכזית: חשש – למרבה הצער מבוסס - מהתנכלות של הציבור החרדי (ו/או קיצונים בחברה החרדית) למי שתנסה לצאת כנגד נורמת ההדרה. הפגיעה במי שהיתה מנסה לתבוע עלולה לכלול אי קבלת ילדיה למוסדות חינוך חרדיים, פגיעה באפשרות מציאת שידוך לילדיה, ואף חשש להתנכלות פיזית וטענות כלפיה בשל פנייה לערכאות.

126. למעלה מן הצורך יצוין כי לו יטען כי ניתן למצוא אישה מתוך האחוזים הבודדים שהשיבו שיהיו מוכנות לנקוט באמצעים משפטיים שתהיה מוכנה לפעול בעניין, יש להשיב כי ראשית, מדובר בסקר אנונימי ועל כן למבקשת קיים קושי ממשי לאתר את אותן נשים, ושנית, אין ודאות כי מי שהשיבה בסקר טלפוני אנונימי כי תהיה מוכנה לנקוט באמצעים משפטיים לשינוי העניין אכן תהיה מוכנה לעשות כן במציאות, במיוחד כאשר מדובר בהליך מורכב של תובענה ייצוגית.

127. עוד יש לציין כי חוק איסור אפליה קובע אפשרות של הגשת תובענה על פי החוק באמצעות ארגון, ענין המלמד על כוונת המחוקק בעניין זה.

128. לאור זאת, ראוי כי בית המשפט יכיר במבקשת לפי סעיף 4(א)3 לחוק כארגון הרשאי להגיש תובענה ייצוגית בעניין זה, בהעדר אדם שיכול להגישה.

התביעה הינה בתחום המטרות הציבוריות בהן עוסקת המבקשת

129. ארגון "קולך – פורום נשים דתיות" הוקם לפני כשלוש עשרה שנים על ידי קבוצת נשים אורתודוקסיות, במטרה לפעול ליצירת חברה יהודית סובלנית ומחויבת לכך שנשים, מכל המגזרים והעדויות, הינן חברות שוות ערך ומעמד לגברים. השוויון מתבטא בפירוש ההלכה היהודית ויישומה, בנטילת חלק פעיל בכל תחומי החיים, בכל המסגרות ובכל התפקידים הרלוונטיים לקיום חברה יהודית וישראלית שוויונית.

130. הארגון פועל לתיקון עוולות חברתיות ולמיגור דעות ופעילויות הקשורות לדיכוי, התעללות, אלימות במשפחה, הטרדה מינית, אונס והפליית נשים. כמו-כן הארגון פועל לקרוב לבבות ומניעת הדרה ואפליה של נשים על רקע עדתי, דתי, מצב כלכלי או מוצא.

131. קולך מפעילה תוכניות לפיתוח מנהיגות וסולידריות בין נשים ומעודדת שיח נשי בעולם היהודי, הישראלי והבין דתי. כמו כן, קולך פועלת לקידום סולידריות חברתית, והעצמת נשים וגברים הדוגלים בשוויון יהודי מגדרי, לרבות בתחומי ההלכה היהודית והלמדנות הדתית. הארגון יוזם ומעורב בפעולות חינוך, הסברה, סינגור, מענה לקו חם וסיוע לפרטים, לקבוצות ולרעיונות בכל מה שנוגע לזכויות של נשים בהלכה ובחברה.

132. על אף שארגון קולך מורכב בעיקר מנשים המשתייכות לזרם הדתי לאומי, פונות אל הארגון גם נשים חרדיות, וארגון קולך משמיע את קולן. כך למשל, קולך הפעילה במשך חמישה חודשים, מחודש דצמבר 2009 ועד חודש מרץ 2010, קו פתוח לקבלת פניות על הפרדה בין נשים ולגברים במגזר החרדי. הקו נקרא "השמעיני" והוא פורסם על גבי שלטים אשר נתלו על אוטובוסים הפועלים בשכונות חרדיות. אל הקו הגיעו פניות רבות של נשים חרדיות וגברים חרדים אשר התלוננו על הסדרי הפרדה באוטובוסים ובמקומות ציבוריים מגוונים. זוהי דוגמא לכך, שבהיעדר ארגון דומה לקולך בחברה החרדית, אשר אינה מאפשרת שיח דעות פתוח, כמו בחברה ליברלית, פונות נשים חרדיות רבות לארגון קולך.

133. גם אל הקו הפתוח של קולך, הפעיל כל השנה, מגיעות פניות רבות של נשים חרדיות במגוון נושאים. כך, למשל, העניקה קולך סיוע משפטי לאישה חרדית אשר ביקשה לקנות כרטיס רב קו בדוכן שהוצב ברחוב בשכונה חרדית בירושלים, והדבר נמנע ממנה הואיל ונאמר לה שדובר בדוכן לגברים בלבד. בעקבות יעוץ של קולך, הגישה הפונה תביעה בבית משפט לתביעות קטנות וזכתה בפיצוי כספי.

134. אף בנושא של הטרדות מיניות בתוך החברה החרדית מצד בעלי סמכות, מייצגת קולך נפגעות רבות מתוך הקהילה החרדית. כך, למשל, הגיעו אל הארגון תלמידות בית הספר בית יעקב אשר נפגעו על-ידי דמות חינוכית וקולך מסייעת להן.

135. נשים חרדיות שסובלות מאלימות במשפחה פונות לקולך וזוכות לייעוץ והכוונה של הארגון במצבים מורכבים וקשים.

136. אף בתוכניות מנהיגות והעצמת נשים של קולך נוטלות חלק באופן קבוע גם נשים חרדיות. בוגרות התוכנית מקימות בעזרת קולך פרויקטים המשרתים את האוכלוסייה החרדית, ונתמכים על ידי קולך. כך, למשל, אתר "חכמת נשים", אתר להעצמת נשים חרדיות לתעסוקה, הוקם על ידי בוגרת התוכנית של קולך ומופעל על ידי קולך. בוגרת חרדית אחרת של התוכנית, הקימה חברת היי טק שהיא חברת בת של חברת היי-טק בשם "ריל קומרס". החברה מעסיקה נשים חרדיות. ארגון קולך מעניק מערך ליווי ותמיכה לחברה. חברה אחרת שמנהלת הוסטל לנערות בסיכון זוכה לליווי ולתמיכה של קולך.

137. הפעילות המתוארת לעיל, מצביעה על כך כי קולך מהווה כתובת גם לנשים חרדיות ופרוייקטים רבים של קולך בתוך הקהילה הם פרויקטים המיועדים לנשים חרדיות.

138. כמו כן כפי שניתן לראות בסקר לא מעט נשים דתיות ומסורתיות שאינן משוייכות למגזר החרדי מאזינות לרדיו קול ברמה.

139. יפים לענייננו דברי בית המשפט בפרשת **בלצר** אשר המבקשת עונה היטב להגדרה כפי שהסבירה בית המשפט:

"סעיף ההגדרה רואה לנגד עיניו ארגון מלכ"רי בלתי פוליטי הפועל כדי לקדם נושא, למשל איכות הסביבה או שוויון הזדמנויות, אשר נתקל בהפרת חוק בתחום עיסוקו המובהק ומבקש לפעול לתיקונה באמצעות תביעה ייצוגית."
(ההדגשות נוספו, הח"מ).

ת"מ (ת"א) 134/08 רו"ח איל בלצר נ' עיריית חיפה [פורסם בנבו]

140. לאור האמור הרי שהמבקשת עומדת בצורה מלאה בדרישות חוק תובענות ייצוגיות לגבי ארגון מייצג, כפי המופיע בסעיף 4(א)(3) לחוק. נעמוד בצורה פרטנית על דרישות החוק בסעיף זה:
"ארגון" – הגדרת ארגון לעניין חוק תובענות ייצוגיות מופיעה בסעיף 2 לחוק התובענות ולהלן ננתחה:

"בתביעה או בעניין כאמור בסעיף 3(א) שבתחום אחת המטרות הציבוריות שבהן עוסק הארגון.." - מדובר בענייננו בתביעה שעניינה זכות השוויון של נשים. כאמור לעיל, מטרה ציבורית מרכזית של המבקשת הינה הובלת שינוי חברתי ותודעתי בנושא שוויון מגדרי בקהילה הדתית בישראל והפצת ערכי השוויון והכבוד ההדדי;
להלן אף ציטוט מלא מתיאור המטרות של המבקשת כפי שהם מופיעים בתעוד ההתאגדות שלה:

**"קידום מעמד האשה בחברה היהודית הדתית ובחברה הישראלית.
קידום יוזמות לפתרונות הלכתיים ומשפטיים לבעיות נשים במשבר משפחתי.
עידוד השכלה תורנית לנשים.
ייזום מערכת סיוע והכוונה לנשים."**

מצ"ב תעודת ההתאגדות של המבקשת **כנספת יז'** לבקשה.

נספח יז' לבקשה

"בשם קבוצת בני אדם אשר אותה תביעה או אותו ענין מעוררים שאלות מהותיות של עובדה או משפט המשותפות לכלל החברים הנמנים עמה" – נקודה זו תפורט ביתר

הרחבה לקראת סוף הבקשה. בנקודה זו נדגיש כי בקשה זו מוגשת בשם הקבוצה והיא מעלה שאלות מהותיות של עובדה ומשפט המשותפות לכלל החברים בקבוצה;
"ובלבד שבית המשפט שוכנע כי, בנסיבות העניין, קיים קושי להגיש את הבקשה בידי אדם כאמור בפסקה (1)"; - במקרה דנן קיים קושי אינהרנטי להגיש את התביעה על ידי יחידים כפי שפורט לעיל.

ניתוח המונח "ארגון"

141. להלן ננתח את המונח "ארגון" כמשמעו בסעיף 2 לחוק התובענות, על פי הקשר לענייננו:
"תאגיד, למעט תאגיד שהוקם על פי דין, או הקדש" - על פי חוק הפרשנות, התשמ"א-1981 תאגיד הינו "גוף משפטי, כשר לחיובים, לזכויות ולפעולות משפטיות". קולך הינה עמותה רשומה הפועלת כגוף משפטי לאור חוק העמותות, התש"ם-1980;
"הקיים ופועל באופן סדיר וממשי במשך שנה לפחות" - קולך פועלת כעמותה החל משנת 1998 ועד להיום, ברציפות לקידום המטרה של שוויון לציבור הנשים;
"לקידום מטרה ציבורית, אחת או יותר" - כפי שפורט לעיל, אחת מן המטרות הציבוריות המרכזיות של המבקשת הינה הובלת שינוי חברתי ותודעתי בנושא שוויון מגדרי בקהילה הדתית בישראל. לצד זאת קיימות מטרות משניות רבות, ובהן "קידום מעמד האשה בחברה היהודית הדתית ובחברה הישראלית" כפי שפורט לעיל;
"ושנכסיו והכנסותיו משמשים להשגת המטרות הציבוריות בלבד" - כל פעילותה של קולך הינה לשם השגת היעדים החברתיים שהציבה לעצמה, ותקנונה אוסר העברת כספי העמותה לחברי או מנהלי העמותה;
"ובלבד שפעילותו אינה מטעם מפלגה או גוף פוליטי אחר או בזיקה למפלגה או לגוף כאמור או לשם קידום מטרותיהם": - קולך פועלת כעמותה עצמאית ללא כל זיקה למפלגה או לגוף פוליטי כלשהו.
142. לאור זאת, ברי כי פעילותה ומטרותיה הציבוריות של קולך עונים היטב על דרישת החוק האמורה המופיע בסעיף 4(א)(3) לחוק.
143. מעמדו של ארגון ציבורי בתביעה ייצוגית ע"פ סעיף 4(א)(3) לחוק התובענות, דומה ומזכיר את מעמדו של עותר ציבורי בבג"צ, כאשר נדונה סוגיה בעלת חשיבות ציבורית או חברתית.
144. עותר ציבורי הינו ארגון בעל מספר אנשים ברור ומוגדר המבקש לייצג את האינטרסים המשותפים והאחידים של חבריו. הכלל המקובל בפסיקה הוא כי לארגון כזה קיימת זכות עמידה בבג"צ (ראה: בג"צ 757/84 איגוד העיתונאים היומיים בישראל נ' שר התרבות והחינוך פ"ד מא(4) 337, 383 (1987)). חשוב לציין כי בג"צ נוקט גישה ליבראלית ביחס למעמדו של עותר ציבורי ולכללים המנחים בעניין (ראה: בג"צ 910/86 יהודה רסלר נ' שר הביטחון פ"ד מב(2) 441, 472 (1988); אליעד שרגא ורועי שחר המשפט המנהלי – עילות הסף 116-117 (2008)).
145. המבחן המהותי הנבחן על ידי בג"צ בבואו להכריע בשאלת מעמדו של ארגון כעותר ציבורי נבחן בראש ובראשונה מהיות הארגון מייצג של האינטרס או האינטרסים שנפגעו והאם אין מייצג אחר, קרוב יותר לפגיעה הנטענת, אשר עדיף על הארגון.

146. ניתן לראות כי בפסיקה קיימת גמישות ומרחב תמרון המתחשבות בתנאים המתאימים ובנסיבות המתאימות ידון בג"צ בעתירה שהגיש עותר ציבורי על אף שיתכן וישנם קשיים לאור בחינת כללי המעמד (ראה: בג"צ 5188/09 **התאחדות קבלני השיפוצים לשיקום שימור ושדרוג המבנים בישראל נ' מדינת ישראל** [פורסם בנבו]).

147. שאלת המפתח בנוגע למעמדו של העותר הציבורי הינו האינטרס הציבורי אותו הוא מייצג: זו גם שאלת המפתח בזהותו של הארגון המייצג בחוק תובענות ייצוגיות. על כן, גם כשעוסקים בתחום התובענות הייצוגיות ניתן לראות את הארגון הציבורי כמעין "עותר ציבורי" אשר מייצג אינטרס ציבורי חברתי שנפגע.

148. דברים אלו מובילים לכך כי גם במידה ועל פניו ניתן היה להגיש את הבקשה באמצעות אדם פרטי בעל עילה (דבר שהוכח כבלתי מעשי לחלוטין ואף בלתי יעיל) הרי שלאור נסיבות המקרה, חשיבותו הציבורית והסוגיה העקרונית שהוא מעלה, ניתן לראות במבקשת ארגון ציבורי המתאים להגשת תובענה ייצוגית, זאת בדומה לעותר ציבורי בעל זכות עמידה בבג"ץ כאשר הוא בא לקדם אינטרסים ציבוריים חוקתיים חשובים.

149. נוכח כל האמור לעיל, יש לאפשר לקולך להגיש התביעה בשם הקבוצה.

ו. הגדרת הקבוצה והשאלות המשותפות

150. הקבוצה שבשמה תנוהל התובענה הייצוגית כוללת את כל מאזינות תחנת הרדיו קול ברמה וכן את כל הנשים אשר רצו להאזין לתחנה אך נמנעו לעשות זאת עקב אפליית הנשים בתחנה, מיום תחילת פעילותה של התחנה ועד ליום הגשת בקשה זו.

151. **סעיף 8(א)(1) לחוק: "התובענה מעוררת שאלות של עובדה או משפט המשותפות לכלל חברי הקבוצה, ויש אפשרות סבירה שהן יוכרעו בתובענה לטובת הקבוצה"**.

152. עמדת הפסיקה בכל הנוגע לצורך בשאלות משותפות של משפט או עובדה בין חברי קבוצת התובעים הנה שדי בכך שהיסוד המשותף מהווה מרכיב מהותי בהתדיינות כדי למלא תנאי זה (ראה: ע"א 1977/97 **ברזני נ' בזק**, פ"ד נה(4) 585, 612).

א. השאלות העובדתיות והמשפטיות הן:

1) **עובדתית - האם התחנה מעלה נשים לשידורי רדיו באופן שוויוני, כפי שהיא מעלה גברים לשידור?**

2) **משפטית - האם התנהלות התחנה מהווה הפרה של חוק איסור הפליה וכן של חוק יסוד כבוד האדם וחירותו?**

ב. שאלות אלו משותפות לכלל חברי הקבוצה.

ג. קיימת יותר מ"אפשרות סבירה" כי התובענה תוכרע לטובת הקבוצה. העובדות נתמכות בראיות ואינן מעלות מחלוקת של ממש בנוגע לכך שהתחנה מפלה נשים לרעה לעומת גברים ומשדרת על טהרת הקול הגברי.

ד. לפיכך, על סמך העובדות והחיקוקים הרלוונטיים, קיימת אפשרות סבירה ואפילו למעלה מזה, שהמחלוקת תוכרע לטובת המבקשת והקבוצה.

153. סעיף 8(א)(2) לחוק: "תובענה ייצוגית היא הדרך היעילה וההוגנת להכרעה במחלוקת בנסיבות העניין".

א. אנשים רבים בחברה החרדית כבר הורגלו לתופעה של הדרה ולאפליית נשים שנעשית בניגוד לרצונם, ועל כן אינם מעלים בדעתם כלל אפשרות להגשת תביעה מסוג זה. יתירה מזאת, יתכן ומבין חברי הקבוצה ישנם כאלו שחוששים מהתנכלות אם יתגלה בפומבי שהם מתנגדים להפרדה הנוקשה בתחנה. לכן קיים חסם בפני הגשת תביעה אישית ע"י כל אחד ואחד מחברי הקבוצה, וכן עקב העלויות הגבוהות שבניהול הליך משפטי עצמאי.

ב. כמו כן, הבקשה עוסקת בנושא בעל חשיבות ציבורית מהמעלה הראשונה שבמרכז מימוש זכויות יסוד וכפי שתואר, הפרטים בקבוצה מתקשים לממש את זכויותיהם בעצמם.

ג. אישור התביעה כייצוגית יגשים את מטרת חוק תובענות ייצוגיות כפי שהן מפורטות בסעיף 1 לחוק.

ד. קבלת הסעד – פיצוי לחברי הקבוצה וצו המורה למשיבה לחדול מן האפליה ולאפשר לנשים השתתפות שוויונית בתחנה - תעשה צדק עם עשרות אלפי מאזיני התחנה וכן עם מאזינים פוטנציאליים המופלים לרעה בשל התנהלות התחנה. יתירה מזאת, כאמור, השפעות האפליה וההדרה מרחיקות לכת ואינן תחומות לרדיו בלבד. רק תובענה ייצוגית המייצגת את כלל הקבוצה תוכל להביא לתוצאה זו.

ה. ריבוי התביעות הנובעות מהגשת תביעה אישית ע"י כל אחד מחברי הקבוצה יהווה עומס כבד על מערכת המשפט במדינת ישראל ובזבוז משאבים אדיר.

ו. לאנשים רבים קיים קושי לגשת לערכאות הן בשל סכום הנזק והן בשל העלות של ניהול הליך משפטי, תובענה ייצוגית תאפשר לקבוצה זו את יומה בבית המשפט.

154. סעיף 8(א)(3) לחוק: "קיים יסוד סביר להניח כי עניינם של כלל חברי הקבוצה ייוצג וינהל בדרך הולמת".

א. לבאי כוח המבקשת ניסיון בניהול תובענות ייצוגיות ומדובר במשרד עורכי דין עם ותק רב וניסיון בכל תחומי המשפט. בשנים האחרונות הגישו באי כוח המבקשת מספר רב של בקשות לתובענות ייצוגיות בתחומים שונים.

ב. כך, למשל, בתחום הגנת הצרכן הגישו באי כוח המבקשת בקשות לאישור תובענה ייצוגית נגד חברת שטראוס עבור הטעייה בעיצוב אריזת המוצר "דנונה בר-פקאן": ת"צ 15469-07-10 רפאל בורמד נ' שטראוס גרופ. כמו כן, הגישו באי כוח המבקשת מספר רב של תובענות ייצוגיות בתחום הגנה על צרכן בדיני הבנקאות. בקשה אחת אשר ניתן בה פסק דין לטובת הקבוצה עסקה בפיצוי הנפגעים מקריסת מערכת המחשוב של בנק הפועלים ב-2008 בת.א. 2522/08 בש"א 4947/08.

ג. לאחרונה, הגישו באי כוח המבקשת שש בקשות שונות לאישור אשר מטרתן, כמו מטרתה של הבקשה בענייננו, הינה קידום זכויות של אוכלוסיות שזכויותיהן נרמסות: הראשונה, בקשה לאישור כנגד 20 חברות של עובדות סיעוד בגין העובדה שהן אינן משלמות לעובדיהם שכר בגין זמנים שהעובדות מצויות במעבר בין מטופל

למטופל (פ"ה 11-08-37319 בבית הדין האזורי לעבודה בירושלים). השנייה, בקשה לאישור כנגד חברות תקשורת שאינן מנגישות את מכשירי ושירותי הטלפוניה עבור אנשים עם מוגבלות בהתאם לחוק (ת"צ 12-02-9353 יאיר צורן ו11 אח' נגד חברת פרטנר ואח'). השלישית, בקשה לאישור נגד קופות החולים וחברות הביטוח בגין סירובם לבטח בעלי מוגבלויות בביטוח סיעודי קבוצתי (ת"צ 12-05-28552), הרביעית, בקשה לאישור נגד חברות הביטוח בגין סירובם לבטח בעלי מוגבלויות בביטוחי הפרט השונים (ת"צ 12-05-43232), החמישית, בקשה לאישור נגד עיריית תל אביב ואח' בגין אי עמידה בחובות ההגשה בתחנות אוטובוס בעיר (ת"צ 12-06-16317 צוברי נ' עיריית ת"א ואח'). והשישית, בקשה לאישור נגד עידן פלוס (הרשות השנייה) וערוץ 1 (רשות השידור) בגין אי שידור כתוביות סמויות לחירשים וכבדי שמיעה בשידורי ערוץ 1 ואי עמידה בדרישות החוק הרלוונטיות (ת"צ 12-07-2745 אבני נ' רשות השידור ואח').

ד. כמו כן, עורכות הדין של המרכז הרפורמי לדת ומדינה עוסקות מזה זמן רב בייצוג בהליכים שונים הנוגעים לאיסור הפליה בכלל ולהזדווגות נשים בפרט. בין היתר הוגשו על ידן: לדוג' בג"ץ 746/07 רגן נ' משרד התחבורה (בנושא הפרדה בתחבורה הציבורית), ת"א (כ"ס) 3824/07 קהילת רענן ליהדות מתקדמת ואח' נ' המשרד לשירותי דת (בנושא הפליה בפרסום בתי כנסת באתר המשרד לשירותי דת). כן העניקה המחלקה המשפטית של המרכז הרפורמי ייעוץ משפטי לשמונה נשים שהגישו תביעות לבתי המשפט לתביעות קטנות בשל הפליה נשים במתן שירותי ציבורי.

ה. על כן, קיים יסוד סביר להניח כי עניינם של כל חברי הקבוצה ינוהל ויוצג בדרך הולמת. לפי מיטב הבנתה של המבקשת, אף אין כל ניגוד עניינים בינה ובין יתר חברי הקבוצה שבשם מגישה המבקשת את התובענה. כלל חברי הקבוצה נפגעו באופן דומה והמבקשת רואה את עצמה כשלוחה של כלל חברי הקבוצה.

155. סעיף 8(א)(4) לחוק: "**קיים יסוד סביר להניח כי עניינם של כלל חברי הקבוצה ייוצג וינוהל בתום לב.**"

א. המבקשת כאמור הינה עמותה הפועלת להובלת שינוי חברתי ותודעתי בנושא שוויון מגדרי בקהילה הדתית בישראל ולהפצת ערכי השוויון והכבוד ההדדי ועל כן היא מתאימה ביותר להובלת תביעה מסוג זה. למבקשת אין כל ניגוד עניינים ועניינים של כלל חברי הקבוצה ינוהל תוך הקפדה על יושר והגינות, על מנת לתקן את העוול שנעשה לחברי הקבוצה.

ב. התועלת שתצמח לחברי הקבוצה תהיה רבה מאוד. חברי הקבוצה יזכו לפיצוי על נזיקיהם ובנוסף, הדבר יביא להפסקת אפליית הנשים בתחנה. מעבר לתועלת של חברי הקבוצה, הרי שקבלת תובענה שכזו תהווה איתות ברור לכל גוף אשר פועל באופן דומה ותתרום לאינטרס הציבורי לשוויון זכויות.

ג. לארגון יכולת כלכלית לנהל תובענה ייצוגית.

ז. הסעדים המתבקשים

156. לאור האמור לעיל, מתבקש בית המשפט הנכבד להורות על מתן הסעדים הבאים:

- א. לאשר את התובענה כתובענה ייצוגית;
- ב. להגדיר את הקבוצה המיוצגת לצורכי התובענה הייצוגית, כאמור לעיל;
- ג. ליתן הוראות בדבר אופן פרסום ההחלטה בבקשה זו לכשתתקבל, לקבוע את נוסח פרסום ולחייב את המשיבות בהוצאות הפרסום;
- ד. לקבוע ולהצהיר כי המשיבה הפרה את סעיף 3 לחוק איסור אפליה.
- ה. להורות למשיבה לחדול מהאפליה הפסולה ולאפשר לנשים השתתפות שוויונית בתחנה ללא כל מגבלה, תוך תקופה קצובה שלא תעלה על חודשיים.
- ו. להורות על מתן פיצוי לחברי הקבוצה בגין נזק (לא ממוני בהתאם לסעיף 20(ה)) ופגיעה באוטונומיה וכן על פיצוי בלא הוכחת נזק בהתאם לסעיף 5(ב) לחוק איסור הפליה, בסכומים שהוגדרו בבקשה ואשר לא יפחתו מסך של 104,000,000 ש"ח.
- ז. לחייב את המשיבה בהוצאות התובענה, בגמול הוגן למבקשת ובשכ"ט לבאי כוחם שלא יפחתו מהמדרגות שקבע כב' השופט גרוניס בע"א 2046/10 עזבון המנוח משה שמש נ' דן רייכרט מיום 23.5.12 פורסם בנבו.
- ח. ליתן למבקשת ולקבוצה כל סעד נכון וצודק בנסיבות העניין, לפי שיקול דעתו של בית המשפט הנכבד.

ח. סיכום

"כֹּה אָמַר ה', קוֹל בְּרָמָה נִשְׁמָע נְהִי בְּכִי תַמְרוּרִים רָחַל, מִבְּכָה עַל-בְּנֵיהָ; מֵאֲנָה לְהִנָּחַם עַל-בְּנֵיהָ, כִּי אֵינָנוּ. כֹּה אָמַר ה', מִנְעִי קוֹלְךָ מִבְּכִי, וְעֵינַיִךְ, מִדְּמְעָה: כִּי יֵשׁ שֹׁכֵר לְפַעֲלֶתְךָ נְאֻם-ה', וְשָׁבוּ מֵאֶרֶץ אוֹיֵב. וְיֵשׁ-תִּקְוָה לְאַחֲרִיתֶךָ, נְאֻם-יְהוָה; וְשָׁבוּ בָנִים, לְגִבּוֹלָם." (ירמיה לא, יד-טז).

157. נראה שבימינו היתה נדרשת רחל אמנו לא רק למנוע את בכיה אלא למנוע את השמעת קולה באופן גורף בתחנה ואולי הייתה מוצאת מזור בשעה היומית שהוקצתה לציבור הנשים.
158. כפי שהוסבר ותואר לעיל, המשיבה מפלה ומדירה נשים מהשתתפות שוויונית בתחנת הרדיו קול ברמה.
159. אפליה והדרה זו פוגעת בצורה קשה בציבור מאזיני ומאזינות התחנה וכן אף במעגלים רחבים יותר.
160. הקבוצה זכאית לקבל את מלוא זכויותיה על פי הדין.
161. מטעם זה, ישנה חשיבות כי בית המשפט הנכבד ינקוט ביד קשה כנגד המשיבה, יחייב אותה ובכך יגשים את התכלית ההרתעתית של חוק תובענות ייצוגיות.

162. לאור האמור בסעיפים 3(א)(3) ו-5 לתקנות סדר הדין האזרחי התשמ"ד-1984, יש לבית המשפט המחוזי בירושלים את הסמכות המקומית והעניינית לדון בבקשה זו.
163. הבקשה נתמכת בתצהיר מטעם המבקשת המצורף לבקשה.
164. מן הדין ומן הצדק להיעתר לבקשה זו.

ירושלים, היום 28 לחודש אוגוסט, 2012, י' אלול התשע"ב.

נעמי מה-נעים, עו"ד

מ.ר. 58185

אסף פינק, עו"ד

מ.ר. 47378

אורלי ארז-לחובסקי, עו"ד

מ.ר. 20263

ב"כ המבקשת